וַאֲבִיטָה

שבת פרשת פינחס תשע"ח

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

03 **אמונה-בטחון-תקוה**
אמונה וביטחון (12)

26 **שלישיות בדרך לחופה**
שיעור מחג הגאולה יב-יג תמוז

33 **טעם מצוה - תקיעת שופר**
ביאור על מצוה בפרשה

36 **דבר יום ביומו**
מסרים יומיים קצרים לפרשת פינחס

39 **פרקי אבות**
ביאורים מלוקטים לפרק א'

42 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשאלות

44 **סיפור חסידי**
רבי שלמה מקארלין

אם "הכל הוא ה' וה' הוא הכל", למה יש **ריבוי?** 32

יוצאים לשליחות במקום של ריק רוחני - **איך מתמודדים עם הפחד?** 8

46 **ברכות בחשבון**
חידושי רמזים בתורה

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראים היקרים. לפניכם **עוד חוברת 'ואביטה'** — מלאה בחידושי תורה והתוועדויות חסידיות של **הרב יצחק גינזבורג שליט"א**. כפי שבטח שמתם לב עד כה, בחוברת מגוון סגנונות ונושאים, כך שכל אחד, איש אשה וילד, יכול למצוא את החלק שמדבר אליו בחוברת.

מה צופנת בחובה החוברת בשבוע זה?

בפתח החוברת שיעור ארוך ויסודי, **מספר 12 בסדרה של 'אמונה ובִטחון'**. השיעור מבאר את השלישיה **'אמונה-בטחון-תִקוָה'** אצל שלשת האבות ובעבודת הנפש שלנו על עשרת כֹחותיה, וממחיש בצורה יסודית את **תפקידן של הגימטריאות בהתבוננות פנימית**. לא עקבתם עד כה אחרי הסדרה של 'אמונה וביטחון'? שלחו אלינו מייל (לכתובת **itiel@pnimi.org.il**) עם בקשה, ואנחנו נשלח לכם קישור לכל שיעורי הסדרה במלל ובוידאו.

עוד בחוברת; **שיעור מקבלת פנים לחתן בחג הגאולה יב-יג תמוז** שעוסק בהתבוננות בשלישיות בהקשר של חתן וכלה [בתוספת ביאור קטן על פרקי אבות של השבתות הבאות]. **טעם מצוה** על מצוות שופר — **מה העיקר, לתקוע או לשמוע?** והמסרים היומיים שלנו שנשלחו בוואטסאפ במדור **דבר יום ביומו**.

ב**ליקוטי ביאורים לפרקי אבות** אנחנו מתחילים את הסבב השלישי של המסכת עם ביאור נפלא על **"אם אין אני לי מי לי"**. ה**מענות ותשובות** אִתנו גם השבוע. ובמדור **סיפור חסידי**, "פעמיים כי טוב", עם סיפורים וביאורים עמוקים על בעל ההילולא **רבי שלמה מקארלין**. לקינוח, מדור **ברכות בחשבון**, עם **אתגר נסתר לקוראים**.

אנחנו שוב מזכירים שלצערנו הרבה מהשיעורים ודברי התורה של הרב לא נכנסים לחוברת מקוצר היריעה. **אם אתם מעוניינים לא לפספס, אתם מוזמנים לשלוח מייל** (הכתובת בנ"ל), להצטרף לתפוצה שלנו ולהשאר מעודכנים בכל עת.

השבוע יתקיים השיעור החודשי באנגלית. יום ראשון, 18:30 בית הכנסת 'נצח ישראל' ברחביה (פינת רמב"ן ואבן-עזרא), ירושלים.

שבת שלום, המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה ✿ אביחיל | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

מבוא לשיעורי אמונה ובטחון

הספר **לב לדעת**, מספריו הראשונים של הרב גינזבורג שליט"א (יצא בתש"נ), הוא ספר-היסוד של ה'עבודה' בכתביו.

בספר שלשה מאמרים – "**פרק בעבודת ה'**", העוסק בשפלות ובטול, שני הכחות הנדרשים לבנין נפש בריאה ומתוקנת של עובד ה'; "**אמונה ובטחון**", המכוון את האדם למציאת ומימוש שליחותו האלקית במגוון התפקידים שהוא ממלא בחייו; "**וצדיק יסוד עולם**", המגביה מעלה-מעלה לעסוק בהחדרת האין-סוף בתוך המציאות הסופית והמוגבלת על ידי התקשרות לצדיק.

הספר קצר ותמציתי, בלשון הרב עצמו, ופענוח האוצרות הטמונים בו דורש העמקה רבה. בעבר מסר הרב עשרות שיעורים ב"פרק בעבודת ה'" ובמאמרים הבאים, אך לא זכינו ללימוד (מתועד) לכל אורך המאמר "אמונה ובטחון".

בחסדי ה', השנה נפתח תיכון לבנות בירושלים, והרב מזכה אותן בשיעור חדשי במאמר (שיעור 12, המודפס כאן, משלים שנה שלמה של שיעורים). העובדה (המפליאה!) שהשיעורים נמסרים לנערות צעירות תורמת להסברה הבהירה, הגורמת 'ללקק את האצבעות' ומאפשרת לבנות בנפש עבודת ה' מסודרת בתחום היסודי של אמונה ובטחון.

על אף שלימוד כל שיעור מעשיר בפני עצמו, נבנית בשיעורים תמונה שלמה, נדבך על גבי נדבך, ומומלץ לכל אחד לקרוא את השיעורים כולם (בקשו במייל itiel@pnimi.org.il ובע"ה תקבלום לצפיה, האזנה וקריאה). לא ניתן לתמצת כאן 11 שיעורים גדושים, אך נתייחס בקצרצרה למושגי היסוד וננסה לעורר חשק להוסיף ולהעמיק (ואי"ה בעתיד תופיע סקירה ארוכה ומפורטת יותר של השיעורים):

מה בין **אמונה** ל**בטחון**? באופן בסיסי, ה**אמונה** היא שכל המתחולל במציאות הוא בהשגחתו המלאה של ה' יתברך, הטוב בעצם, וממילא הכל היה, הוה ויהיה טוב, גם אם איני מבין זאת (ויתכן שלעולם לא אבין). ה**בטחון**, לעומת זאת, הוא בכך שהכל יהיה "טוב הנראה והנגלה" גם לפי הבנתי. האמונה מרגיעה ומפנה את הראש ממחשבות מדאיגות, מייצרת זירה 'נקיה', והבטחון ממלא כח ליזום ולפעול בתוך אותה זירה.

הבטחון מתחלק לשנים – **בטחון פעיל**, הגורם לי ליזום ולקדם במציאות את הטוב הרצוי (מתוך תודעה ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ומה שנוגע לשליחות של עשית טוב בעולם נמצא גם בידי האדם), ו**בטחון סביל**, בו האדם בוטח שה' יחולל את הטוב הרצוי ומקיים "חשוב טוב – יהיה טוב".

ה'משחק' בין אמונה לבטחון מתבהר בשיעורים עד כה מתוך זוגות מושגים רבים – עיגולים ויושר, ריקון ומילוי, "רצוא ושוב", חשך ואור, לילה ויום, טהרה וקדושה, התבודדות והתבוננות, "בעתה" ו"אחישנה" – כששניהם גם מתחלקים לגוונים ובני גוונים. למיזוג הנכון בין אמונה ובטחון, בתהליכים מורכבים ומפורטים לאור מצבי החיים השונים, השלכות בכל תחומי עבודת ה', ובעיקר בשליחות האישית והציבורית (וסכנות כשהמיזוג לא נעשה כדבעי).

בהמחשת הדברים נתקלנו בהתייחסות למצבים ותהליכים שונים, וגם למדנו מדמויות רבות – אברהם אבינו, יעקב אבינו, יוסף הצדיק, המלכים דוד, אסא, יהושפט וחזקיה – והתודענו גם לתהליכים בהיסטוריה של עם ישראל.

אמונה-בְּטחון-תקוה

שיעור לבנות תיכון 'יעלת חן' כד סיון ע"ח, כפר חב"ד

קיצור מהלך השיעור

שיעורי אמונה ובטחון הם משיעורי היסוד בעבודת ה', כפי שהארכנו במבוא. שיעור זה, ה-12 במספר, עוסק בשלישית המושגים אמונה-בטחון-תקוה.

ב**פרק א** מוקבלים אמונה-בטחון-תקוה לשלשת האבות. ההקבלה מולידה הבנה חדשה של יעקב אבינו ושל "זכות אבות" (המתחילה ממנו) ומגלה שההתכללות בעקדה בין אברהם (האוהב) ויצחק (הירא) נעשתה מכח האמונה והבטחון (ומומחש תפקיד הבטחון בהתגברות על הפחד). הפרק מסיים בהתבוננות שהתקוה, ה'מגושמת' והמציאותית יותר מהבטחון, נותנת משקל להשגחת ה' במציאות ובכך חוזרת לכיוון האמונה.

ב**פרק ב** נשלמת חלוקת אמונה ובטחון ל"שנים שהם ארבעה" — אמונה פשוטה, אמונה שלמה, בטחון גמור ותקוה.

פרקים ג-ה הם המחשה נפלאה כיצד התבוננות עיונית בתופעות מספריות-רמזיות פותחת שערים לתובנות תוכניות עמוקות ומאירות עינים בעבודת הנפש (תוך התאמת שלשה סוגי חישוב גימטריאות לבעלי אופי שונה). ב**פרק ג** עולה כוונה לקריאת שמע ערבית (באמונה) ושחרית (בבטחון) ומוסבר סוד "משה משה" ביחס למשיח. **פרק ד** מסביר כיצד מתגלים אמונה-בטחון-תקוה בכל עשרת כחות הנפש, המתחלקים למושכל-מורגש-מוטבע (וגם מציע שיח בנות חסידיות ברחוב). **פרק ה** ממחיש כיצד מתבטאים אמונה-בטחון-תקוה ביחס לביאת המשיח ומגלה את זכותה המיוחדת של האשה המלחיצה את בעלה...

לשיעור עוד פרק השלמה ושו"ת, פחות הכרחיים למהלך, שלקוצר המקום נשלחים רק במייל לרשימת התפוצה.

א. אמונה-בטחון-תקוה בזכות האבות

אמונה, בטחון, תקוה

בקר טוב, אנחנו ממשיכים במאמר "אמונה ובטחון" בספר לב לדעת עמ' סו. לפני שנקרא נחזור על המושגים ונעמיק בהם עוד.

עד כה עסקנו בשלשה מושגים – התחלנו עם אמונה ובטחון, לאורך כל המאמר, ובפרק הזה, פרק ד, הוספנו תקוה. הסברנו באריכות את המושגים לפי קבלה וחסידות, ובקיצור:

האמונה בנפש משקפת את הזיקה והקשר שלנו לאור אין סוף שלפני הצמצום (שמעידים על השרש שלנו בו).

הבטחון נקרא ראשית הקו. אור אין סוף הוא סובב כל עלמין והקו הוא ממלא כל עלמין. ראשית הקו היא לפני התלבשות הקו במציאות – דבר המתבטא בבטחון בלי אחיזה בסבה כל שהיא במציאות.

תקוה היא כבר כמו חוט התקוה ("תקות

נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

חוט השני"), כאשר יש 'קצה חוט' של אחיזה בסבה כל שהיא שיכולה גם בדרך הטבע לעזור להצלה, לישועה, לגאולה, שאני זקוק לה.

אמונה, בטחון, תקוה — אברהם, יצחק, יעקב

בעצם הכל מתחיל מאמונה, שבמדה מסוימת כוללת את כל המושגים האלה, את כל העבודות האלה בנפש. אמונה היא מדת אברהם אבינו, "ראש כל המאמינים"[א], עליו כתוב "והאמֶן בהוי' ויחשבה לו צדקה"[ב], הוא הראשון אודותיו כתוב שהאמין. ההופעה הראשונה בתורה של אמונה היא אצל אברהם אבינו. לכן הוא גם היהודי הראשון, ובעקבותיו אנחנו "מאמינים בני מאמינים". הסברנו שבאותו פסוק, "והאמֶן בהוי'", המשמעות היא בעצם בטחון – ה' הבטיח לו בן, בלי שום סיכוי, כי גם הוא וגם שרה לא היו מסוגלים בדרך הטבע ללדת, ולמרות שאין סיכוי הוא האמין. מה הכוונה שהוא האמין בה'? שהוא בטח. כמו שאומרים "הרבי הבטיח – הרבי יקיים", כל שכן וק"ו שכאשר הקב"ה הבטיח הוא יקיים. לכן בעצם אמונה כוללת בטחון.

הבטחון עצמו כולל תקוה, כי אלה בעצם שני סוגי בטחון: בטחון אחד בלי סבה, שבמכתב של הרבי הקודם הוא קורא לו "בטחון גמור", ללא שום אחיזה במציאות, ובטחון שני שכבר יש לו אחיזה באיזו סבה במציאות. בבטחון הגמור הצטיין יוסף הצדיק, כמו שלמדנו[ג]. כמו שנראה, הוא ירש את הגֶנים של הבטחון הגמור מיצחק אבינו. כתוב שהנכד יורש מהסבא, יותר מהבן, הרבה גֶנים רוחניים. יעקב הוא תקוה – הוא משתדל במציאות ותולה את בטחונו על סבה מציאותית, כפי שלמדנו – אבל יוסף בנו צריך להצטיין במדת הבטחון יותר ממנו, ולכן נענש כאשר תלה את תקוותו בשר המשקים. מאיפה יוסף הצדיק קבל את תכונת הבטחון הגמור? "אין קורין אבות אלא לשלשה"[ד] – את כל התכונות בנפש יורשים משלשת האבות. יוסף כאן מגלה תכונה ששייכת בעצם ליצחק אבינו.

מתוך כך מגיעים כבר לרעיון חדש, שלא הסברנו עד כה: ששלשת הדברים האלה, אמונה-בטחון-תקוה (אמונה, בטחון בלי סבה ובטחון עם סבה), הם כנגד אבותינו הקדושים אברהם, יצחק ויעקב. כולם נכללים באברהם אבינו – מצד אחד הכל אמונה, אחר כך מתפרט לאמונה-בטחון, ובסוף אמונה-בטחון-תקוה.

ורמז נאה: **אמונה-אברהם בטחון-יצחק תקוה-יעקב** = 1326 (משולש 51, 26 פעמים 51) = **אמונה** פעמים **אחד** – הכל נכלל באמונה (כנ"ל) ב"הוי' אחד", אמונת "אחד היה אברהם"[ה]. והוא עולה הברכה השלישית של ברכת כהנים (שכנגד יעקב, הבחיר שבאבות – "יעקב אשר פדה את אברהם"): "**ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום**".

עקדת יצחק — התכללות המדות

כתוב בחסידות[ו] שבעקדת יצחק התכללו המדות של שני האבות הראשונים, אברהם ויצחק, בכל אחד מהם:

מדתו של אברהם היא אהבה, "אברהם אֹהבי"[ז], אך בעקדה הוא גלה בעצמו את המדה ההפכית, יראה, כפי שאמר לו ה' כשעמד בנסיון העקדה – "עתה ידעתי כי ירא אלהים

א שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).
ב בראשית טו, ו.
ג שיעור אמונה ובטחון 11 — כ"ה אייר פ"ג (וש"נ).
ד ברכות טז, ב.
ה יחזקאל לג, כד.
ו לקוטי תורה ואתחנן ח, ב; שם דרושי ר"ה נח, ב; מעין גנים ח"א עמ' לז ואילך.
ז ישעיה מא, ח.

אתה"[ח], אתה ירא ולא רק אוהב. מה הפשט שהוא ירא את ה' בעקדה? שיש לו קבלת עול עד כדי מסירות נפש, למעלה מטעם ודעת. לא יכול להיות כזה דבר שה', שהוא רק טוב, יאמר להקריב את הבן היחיד, שהוא ההמשך של כל הדורות, ואף על פי כן הוא עושה זאת ועושה הכל בזריזות. כאן מובן מהי יראה – שהוא ירא את ה' בקבלת עול מוחלטת, למעלה מטעם ודעת. מבחינת האופי והדרך של אברהם אבינו, הצווי להקריב את בנו הוא בדיוק ההיפך ממנו – אברהם הוא אחד שרק אוהב את כולם, אהבה בלי סוף – מחבק את כולם, אוהב את ה', בורא עולם, שהוא גילה בגיל שלש.

מדתו של יצחק היא יראה, "פחד יצחק"[ט], אבל בעקדה הוא פשט את צווארו למיתה מתוך אהבה עד כלות הנפש. לכן אף שלא נשחט בפועל, מתוך הרצון שלו אז – האהבה הכי רבה בעולם – להקרב לשם ה', באמת הנשמה שלו פרחה מהגוף והוא היה שלש שנים בגן עדן[י]. באותו זמן גדלה רבקה – בזכות העקדה נולדה רבקה והוא חכה לה שלש שנים. איפה הוא חכה לה? בגן עדן. עד שהיא היתה ראויה להנשא, אז חזר לעולם הזה – הוא הגיע ישר לשדה, "ויצא יצחק לשוח בשדה"[יא].

בכל אופן, יצחק הגיע בעקדה לשיא של אהבה ואברהם גילה שהוא לא רק אוהב את ה' אלא גם ירא את ה' מאד.

התכללות ביראה מכח האמונה ובאהבה מכח הבטחון

עקדה היא חבור והתכללות של שני דברים שונים, יש פעולת עקדה אצל אברהם ואצל יצחק, אצל אברהם מאהבה ליראה ואצל יצחק מיראה לאהבה – מהו הכח שמחולל את העקדה הזו? כח של אמונה ובטחון.

אצל אברהם אבינו כח האמונה, האחיזה באור אין סוף שלפני הצמצום, מאפשר לגלות את שרש היראה שנמצא בתוך האהבה. אחד ההבדלים בין אהבה ליראה הוא בין כח הבלי-גבול לכח הגבול, ביטויים חשובים בחסידות. אהבה אמתית היא בלי גבול – כמו שאמרנו, אהבה לכולם, חובקת את כל היקום, "וימינו תחבקני"[יב], חובקת הכל כולל בורא עולם. יראה היא כח הצמצום, כח הגבול. באור אין סוף שלפני הצמצום, שהוא אברהם אבינו, גלוי בעיקר כח הבלי-גבול. כתוב[יג] שכמו שה' הוא כח הבלי גבול יש בתוכו גם כח הגבול. בעקדת יצחק, אברהם – שהוא בלי גבול – מגלה בתוכו את כח הגבול. היראה שלו היא המשמעת שלו, קבלת עול שלו, שהוא מוכן לעשות דבר שלגמרי הפוך ממנו – לא מתיישב אצלו בכלל, שולל ממנו את כל צדקת הקיום שלו – ואף על פי כן הוא מצמצם את עצמו לגמרי, הולך על מה שה' אומר לו, וגם עושה זאת בזריזות עצומה. זהו גילוי כח הגבול שבתוך כח הבלי גבול, אותו עושים על ידי אמונה. אמונה היא גם לשון כח – "אמונה אמן"[יד]. ודאי דברנו[טו] על כך שאחד מפירושי אמונה הוא כח, תוקף, חוזק.

מהו הכח של יצחק בעקדה להפוך את היראה לאהבה, אהבה רבה ועצומה עד כדי כלות הנפש, להקרב על המזבח לשם ה'? כח של בטחון ללא סבה. ראשית הקו היא בטחון

ח בראשית כב, יב.

ט שם לא, מב.

י מדרש הגדול המובא בכ"מ (ראה חזקוני לבראשית כב, יט; כד, סג).

יא בראשית כד, סג.

יב שה"ש ב, ו; ח, ג.

יג עבודת הקדש ח"א פ"ח. וראה ד"ה "בריש הורמנותא דמלכא" אות א בשם המהר"ל.

יד ישעיה כה, א.

טו אמונה ובטחון 8 פ"ב (כ"ז שבט ש"ז).

בלי שום סבה. ראינו[טז] ש**בטחון** צירוף אותיות "**חן טוב**" – לשון שיש בתנ"ך[יז]. הבטחון הוא שודאי יהיה טוב, בטוב הנראה והנגלה. איך? איני יודע, אין שום סבה לדעת-לנחש-לחוש איך יהיה טוב, אבל ודאי יהיה טוב, גם כמו שאני רואה את הטוב. בשרש זו מדת יצחק אבינו, מה שקראנו ראשית הקו. מדה זו נותנת לו את הכח לעבור מפחד לאהבה. עקדה היא כלות הנפש. חז"ל[יח] אומרים שיצחק הוא כמו יונה, "יונתי"[יט] זה יצחק – למה? כי כתוב שמכל החיות והבהמות היחידה שאם באים לשחוט אותה פושטת את צווארה, מוכנה להשחט, היא היונה. אף חיה לא מוכנה ברצון להשחט. יש משהו ביונה שפושטת את צווארה. זו תופעה פלאית. לכן יונה, שהיא מדרגה מאד גבוהה – כמו "פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי"[כ] – הולכת על יצחק אבינו, כך חז"ל אומרים במדרש. זו התכונה שאנחנו יורשים מיצחק אבינו. שוב, איך הוא פועל זאת בנפש? על ידי בטחון.

יצא משהו יפה, שאמונה ובטחון הם כחות להכליל, משני כיוונים שונים, את שתי המדות של אברהם ויצחק. הכח של אברהם להפוך את האהבה ליראה הוא אמונה והכח של יצחק להפוך את היראה לאהבה הוא בטחון.

התגברות על הפחד על ידי בטחון מופרז

נאמר בצורה פשוטה: אחד פוחד, יש כל מיני פחדים בעולם, חרדות. איך מתגברים על פחד? כתוב בענין הרבה במאמר הקודם כאן בספר, "פרק בעבודת ה'"[כא]. איך אפשר להפוך פחד לאהבה עד כלות הנפש (שהיא סוד העקדה)? עם בטחון. הביטוי כאן הוא בטחון גמור, בלי שום אחיזה במציאות. באיזה עוד מלה משתמשים? בטחון מופרז. בטחון מופרז הוא, כמו כל תופעה תוהית, בסכנת שבירה[כב].

אחד הפירושים[כג] בקבלה לאברהם-יצחק-יעקב מכוון אותם כנגד שלשת העולמות עקודים-נקודים-ברודים. לא נכנס לענין שלהם[כד], רק נאמר שעולם העקודים, שכנגד אברהם אבינו (קשור לעקדה), הוא תהו יציב, בו יש אורות עצומים שכולם מרוכזים בכלי אחד – יש לו שליחות, ענין אחד, ואת כל הכח הוא מכניס לאותו דבר. אכן תהו, אבל יציב – לא נשבר.

אחר כך יש אורות גדולים מאד דתהו, אבל עם עשר משימות שצריך לעשות. כמו שאשה קמה בבקר, ויש לה עשר משימות לעשות, והיא עם המון אנרגיה. בכך שהיא מנסה לחלק את כל האנרגיה לעשר משימות יש בעיה, כי כשהיא מנסה לשים את כל הכח כל פעם במשימה אחת היא עלולה לשבור את הכלי, את המשימה הספציפית, הפרטית. זה בדיוק מה שקרה בעולם הנקודים, העולם שבא אחרי העקודים. יצחק אבינו בא לתקן את השבירה.

איך אני יודע שיצחק אבינו תקן את השבירה? עולם הנקודים נשבר לפי הקבלה, הוא מת. מי היהודי שחי הכי הרבה זמן בתנ"ך? יצחק אבינו. אין יהודי עם אורך חיים יותר גדול ממנו שמפורש בתנ"ך. אברהם אבינו לא השלים את חייו ויעקב אבינו לא השלים את חייו, ורק יצחק השלים את חייו –

טז אמונה ובטחון 4 פ"א (ו' מרחשון ש"ז).
יז משלי כב, א.
יח ילקוט שמעוני שמות רמז שעה, ובכ"ד.
יט שה"ש ו, ט.
כ שם ה, ב.
כא באור ח.
כב עוד בענין בטחון מופרז, כ"אורות דתהו בכלים דתקון" — ראה עמודיה שבעה שלח ב'רביעי'.
כג הגהת הרמ"ז הראשונה לאוצרות חיים.
כד ראה באורך חסדי דוד הנאמנים ח"ב.

חי הכי הרבה זמן. יש כאן דבר והיפוכו – הוא עולם שמתמוטט, אבל לא רק שלא מתמוטט אלא חי הכי הרבה זמן. [הוא מת בעקדה.] אכן פרחה נשמתו בשעת העקדה, כמו אצל כל היהודים בשעת מתן תורה, אך לאחר שלש שנים בגן עדן כנ"ל ה' החזיר את נשמתו לגופו בעולם הזה. היה צריך למות אז, באהבה עצומה, אבל בזכות שכולו לה' ויש לו בטחון אמתי בה', בלי סבה, ה' נותן לו את התגמול שמגיע לו – שהוא חי בשלמות, יותר מכולם.

יעקב אבינו, כפי שכבר הוסבר, נקט בבטחון עם אחיזה במציאות – מה שנקרא "כלים דתיקון".

רק נסיים את הרעיון שאמרנו קודם: הבטחון של יצחק הוא כמו שאדם מפחד והפחד צריך להפוך לצחוק[כה] – "פחד יצחק", יצחק לשון צחוק, וגם אהבה בתענוגים[כו]. איך הפחד הופך לצחוק? כי הוא בוטח בלי סבה. יהיה כל כך טוב, טוב הנראה והנגלה, מתוך הפחד, שהופך את הפחד לגמרי. רק הבטחון הגמור – בטחון מופרז, בטחון של תהו – יכול להפוך את הפחד עצמו לצחוק.

בטחון מופרז בראשית היציאה לשליחות

ניתן עוד דימוי: אמרנו שאברהם הוא אור אין סוף שלפני הצמצום ויצחק הוא ראשית הקו. מהי ראשית הקו? שהאור רק מתחיל להכנס לתוך החלל, רק מתחילה להכנס לשם תודעה. על ידי הצמצום ה' עושה חלל, ריק, שתכליתו לברוא בתוכו את העולמות. אם כן, מהי התחושה של **ר**אשית ה**קו**? **ריק**. עדיין אין עולמות בכלל, ויש רק תחושה שאני עכשיו מתחיל לרדת לתוך הריק. זה פחד! אחד הדברים שהכי מפחידים הוא ריק, ריקנות מוחלטת. לעת עתה החלל הזה, של הצמצום, הוא מציאות של ריק – שאין כלום.

ראשית הקו היא תחלת הירידה מלמעלה. למעלה יש הכל – לאדם היה הכל, הוא היה בחממה, אור אין סוף שלפני הצמצום, הכל היה בסדר. עכשיו פתאום הוא נשלח לאיזה מקום, איזו שליחות, ואין שם כלום – ממש כלום. באמת השליחות שלו היא ליצור בתוך המקום הזה – שבינתים אין בו כלום – חיים תוססים, חיים יהודיים. כמו שאחד שיוצא לשליחות לאיזו פנה נדחת בעולם, שאין בה כלום – הוא נשלח כדי ליצור שם קהילה יהודית. השליחות היא הקו, וראשית הקו היא כשרק מתחילים להגיע למקום שאין בו כלום, לתוך ריק. במקום יש ריק וגם בנפש יש ריק – יש פחד, השליח לא יודע מה יהיה, כל העתיד שלו נעלם לגמרי. יש לו שליחות, אז מה צריך לעשות? שם דווקא, ברגע של הפחד, צריך להתחזק בבטחון, עד כדי בטחון מופרז.

כשדברנו בהתחלה על פתיחת תיכון לבנות היה הרבה פחד. לפני שנה היה יותר פחד, אבל כעת לא כל כך חשים פחד, מרגישים ש'הנה זה קורה' (בטוי שדברנו עליו[כז]), זה מחזיק, אבל בהתחלה היה פחד. מה עושים כשיש פחד? צריך להתחזק מאד בבטחון – ודאי יצליח. איך? איני יודע עכשיו, אבל מאה אחוז יהיה בסדר. הבטחון הזה הופך את הפחד לאהבה עד כדי צחוק, שצוחקים, נהנים. זהו כח הבטחון של יצחק בעקדה. לעומתו, הכח של אברהם הוא האמונה, שמתוך הבלי-גבול של אור אין סוף מגלה את כח הגבול.

כה ראה באור ח (הנ"ל) ל"פרק בעבודת ה'".

כו ראה בראשית כו, ח.

כז ליל שש"פ ש"ז.

תקות יעקב בזכות אבות (שהחלה בו) ובזכות בנים

מהו יעקב? תקוה, שיש לה אחיזה בסבה. ליעקב אבינו יש שתי זכויות שאין אצל הראשונים. לפעמים אדם נאחז בסבה שאינה דווקא סבה גשמית – יכולה להיות גם סבה רוחנית. יעקב אבינו יכול להיות בטוח – בטוח במובן של תקוה עם סבה, יכול לשבת לבטח – כי יש לו שתי זכויות.

בתחלה יש ליעקב זכות אבות. בדיוק מה שעכשיו תארנו, איך אברהם ויצחק מתכללים בעקדה – ליעקב יש זכות אבות. "זכות אבות" אומרים דווקא בלשון רבים – ליצחק אבינו יש אבא צדיק, גדול מאד, אבל אי אפשר לומר שהוא יכול לסמוך על זכות אבות. דווקא ליעקב, האב השלישי (והמשולש, כמו שמסביר הרבי[כח], שהוא כולל את כל השלשה), יש זכות אבות, אברהם ויצחק. והסימן: **יעקב** **זכות אבות** משלימים ל-**לב** ברבוע ("לב ישראל חי"). עצם ה"זכות אבות" של יעקב הופכת את הבטחון שלו לתקוה – יש לו במה להאחז.

יש לו עוד זכות. מאז ומתמיד, מאז שנולד, יש לו זכות אבות. אבל ברגע שהוא התחתן והתחיל להוליד ילדים, שבטים, יש לו גם זכות בנים. גם בענין זה אין כמותו באבות – לאברהם ויצחק בקושי היה בן אחד, וליעקב כבר יש שבטים, עד שיש לו שנים עשר שבטים. הוא בטוח, כי יש לו במה להאחז. חוץ ממספר הילדים, המיוחד אצל יעקב אבינו ש"מטתו שלמה"[כט], שכל הילדים שלו צדיקים. לא כמו אברהם שיש לו בן אחד צדיק ובן אחד רשע ולא כמו יצחק שיש לו בן אחד צדיק ובן אחד רשע. מטתו של יעקב שלמה, יש לו משפחה של צדיקים.

כח לקו"ש חל"ד עמ' 208 ואילך.

כט ויקרא רבה לו, ה.

שוב, ליעקב אבינו יש שני דברים להאחז בהם – קודם כל סבא ואבא, הזכות שלהם, ואחר כך הבנים שלו. כמו שיש זכות אבות יש זכות בנים – יש פה **יב** ילדים צדיקים, שהולכים להמשיך אותו ולהביא את היהדות, בסופו של דבר, לכל העולם. **יב** הבנים נקראים **יב** גבולי אלכסון – להגיע לכל קצוות תבל, לכל אפסי ארץ, הם עתידים להתפשט. ברגע שיוסף נעלם והוא חשב שהוא מת הוא התאבל ללא הפסק. למה? כי פגע אצלו ב"מטתו שלמה". עיקר האחיזה שלו, עיקר הזכות שלו, הוא זכות הבנים שלו. שוב, הכל מסביר שליעקב יש במה להאחז. יש לו זכות למעלה וזכות למטה, ולכן הוא שייך לתקוה. יש לו הרבה הצדקה להיות עם תקוה, שהכל ודאי יהיה טוב, בסדר. ורמז נאה לשתי האחיזות של יעקב אבינו, שיחד נותנות לו תקוה: **תקוה = אבות בנים**[ל]!

עבודת יעקב — מיזוג אברהם ויצחק

נסביר יותר את עבודת יעקב ביחס לאברהם ויצחק:

אברהם אבינו הוא המתחיל. יש מושג חשוב מאד בחסידות, במיוחד אצל גדול המשכילים של חב"ד, רבי אייזיק מהומיל[לא] – 'התחלה', להתחיל משהו חדש. ההתחלה היא חידוש, כמו יש מאין. אצלנו ההתחלה היא אברהם אבינו, ש"אברהם התחיל להאיר"[לב] –

ל על יעקב נאמר "עם לבן **גרתי**" ודרז"ל "ו**תריג** מצות שמרתי". יעקב הוא האדם השלם ב-**רמח** אברים ו-**שסה** גידים (ברוחניות, **רמח** מצות עשה ו-**שסה** מצות ל"ת), סוד **תריג**. והנה, **תריג** = **אמונה תקוה** (מדות אברהם ויעקב, כמבואר כאן — סוד "יעקב אשר פדה את אברהם"). **אבות בנים** = 511 = **תקוה** (כנ"ל בפנים). במ"ס **אבות בנים** = 70, כנגד 70 נפש יוצאי ירך יעקב (שירדו למצרים). במ"ק **אבות בנים** = 25. במק"מ אבות בנים = 7. 70 25 7 = 102 = **אמונה**. נמצא שבארבע רמות המספר (שכנגד אבי"ע כנודע) **אבות בנים** = **אמונה תקוה** = **תריג** (של יעקב אבינו)!

לא ראה לדוגמה דרוש לחג השבועות שנדפס בסוף מאמר יציאת מצרים.

לב שמות רבה טו, כ.

התחיל אור חדש, "ויאמר אלהים יהי אור"[לג]. עד עכשיו העולם היה משמש באפלה, היה "תהו ובהו וחשך"[לד], ובא אברהם אבינו "ויאמר אלהים יהי אור". ככה חז"ל מסבירים, שהפסוק "יהי אור" הולך על אברהם אבינו, "אברהם התחיל להאיר".

בדור השני הענין עוד לא מגובש. בלשון החסידות, המדרגה הראשונה היא אור והמדרגה השניה היא מים, "מיא דניידי"[לה], עוד לא יציב – לכן אין לו אחיזה יציבה, כזו שתאפשר לו לתלות את הצלחתו, כלפי שמיא, אך ורק בזכות אבות. יש לו אבא צדיק, אבל זכות אבות היא דווקא כשיש שני אבות, שני עמודי תווך. מכיון שיצחק לא חי בזכות אבות מדתו הפכית ממדת אביו – הוא צריך לעשות משהו חדשני, לעבוד את ה' בצורה אחרת.

ליעקב יש זכות אבות, לכן העבודה שלו ממצעת את שתי העבודות הקודמות – הוא לא הולך בכיוון אחר, עבודתו היא למזג יחד את סבו ואביו, שכל אחד הלך בכיוון אחר בעבודת ה'. המכנה המשותף שעובדים את ה' מאה אחוז, אבל אברהם עובד את ה' ככה ויצחק ככה, ובעקדה יש התכללות ביניהם. יעקב אומר שאני רוצה את שניהם, יש לי זכות אבות – שניהם – ואני צריך למצוא את שביל הזהב איך לחבר אותם יחד.

ידוע בחסידות שכאשר מוצאים את שביל הזהב שמחבר שני דברים יחד מגיעים לשרש גבוה משניהם. לכל ממוצע מחבר יש שרש יותר גבוה משני הדברים שהוא מחבר. יעקב הוא התפארת, ויש בו מה שהוא רק המיזוג הנכון בין החסד והגבורה, ויש בו משהו שהוא "בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה"[לו], עולה עד הכתר, יותר גבוה משני הקוים, ימין ושמאל, שכנגד אברהם ויצחק. זו פנימיות מדת התפארת, שנקראת תפארת שבתפארת.

התקוה כממוצע בין האמונה לבטחון

בעולם, הסדר של כיוון אחד, כיוון הפוך ומיזוג נקרא תזה-אנטיתזה-סינתזה[לז]. מתעוררת שאלה – אם יעקב הוא הסינתזה, צריך להיות משהו בתקוה שהוא סינתזה בין אמונה לבטחון[לח]. בדרך כלל מדובר על רחמים כסינתזה בין אהבה ליראה, דבר מובן, אך לפי ההסבר של אמונה-בטחון-תקוה לא מובן במה התקוה חוזרת לאמונה – נראה שהכל סדר של הגשמה, שהתקוה מגשמת את הבטחון הגמור.

יוצא מכאן וואו יפה – התקוה נאחזת בסבה, והרי את הסבה לא אני עשיתי אלא ה' עשה, סבה היא לשון סובב. אם כן, יש משהו באחיזה בסבה שבפנימיות חוזר לאמונה פשוטה שה' עושה. בבטחון הגמור אני 'בורא' עולם[לט] ובסבה אני מתייחס לעולם קיים – האחיזה במציאות היא בעצם אחיזה בה' (כך מצד הפנימיות, כי מצד החיצוניות התקוה למטה מהבטחון, כמו שהוסבר).

נסביר קצת יותר: האמונה היא שה' יעשה זאת כשיעלה הרצון מלפניו (כפי שנראה עוד לקמן), והסבה אומרת שה' כבר התחיל לעשות זאת איך שהוא מבין ומתי שהוא מבין – כבר עשה משהו בכיוון. גם זו הסכמה ליזמה של מישהו – היות שה' כבר התחיל לתת ליזמה שלו אחיזה במציאות, אות הוא כי ה' מסובב כך את העולם וכעת התקוה מסתמכת על הנהגת ה'.

לג בראשית א, ג.

לד שם פסוק ב.

לה ע"פ עירובין מו, א.

לו ע"פ שמות כו, כח; לו, לג.

לז ראה שיעור אור לי"ח חשון ס"ט, שם מוסבר ענין האבות בהתאמה למושגים אלו.

לח עוד על תקוה כעומדת בין אמונה לבטחון ראה (באופן אחר) בשיעור א' אייר ע"ה.

לט וראה גם בשיעור אמונה ובטחון 11 בענין המשכת ראשית הקו מההשערה של העולמות לפני הצמצום.

ב. מאמונה פשוטה לתקוה טובה

אמונה שלמה, בטחון גמור, תקוה טובה

נוסיף עוד משהו, לפני שנקרא את הרמזים בספר: למדנו בשיעורים הקודמים, והזכרנו גם היום, שאדמו"ר הריי"צ כותב שהבטחון (בסוד ראשית הקו) – לעומת תקוה (כניסת הקו לעולמות) – נקרא 'בטחון גמור'. יש משפט מאד חשוב בהקדמת ספר התניא – "ונכון יהיה לבו בטוח בהוי' גומר בעדנו". רואים גם בו ש'בטחון' הולך יחד עם 'גמור'. בתניא הפירוש שה' ודאי יגמור בעדנו, וכאן המשמעות שהבטחון הוא בטחון גמור, בלי סבה – רק בטחון (אפשר לקרוא לו גם 'בטחון בטהרתו', כמו שהרבי דבר על 'שמחה בטהרתה'[מ]). אם יש כזה בטחון גמור ודאי ה' יגמור את הענין בכי טוב, יגמור בעדנו – "ונכון יהיה לבו בטוח בהוי' גומר בעדנו".

אם הבטחון צריך להיות גמור, מה התואר המקביל לתקוה? כל הסודות גנוזים בלשון הקדש. "תקוה טובה"[מא]. כמו שיש בטוי 'בטחון גמור', הבטוי המקביל הוא 'תקוה טובה'. מה פירוש המלה טובה? תקוה טובה היינו שיש סבה טובה שהתקוה תתממש. אם יש בטחון גמור ותקוה טובה, מה התואר של אמונה? אנחנו בחב"ד לא אומרים אחרי התפלה **יג** עיקרים, אבל שרים לגבי משיח – "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח". לכאורה, התאר של אמונה הוא "שלמה" – אמונה שלמה. אם כן, יש אמונה שלמה, בטחון גמור ותקוה טובה.

אמונה שלמה — ממוצע בין אמונה פשוטה לבטחון

אבל באמונה יש עוד ביטוי – יש שני סוגי אמונה. יש אמונה עם איזה ציור, כמו אמונה שלמה בביאת המשיח, ויש אמונה פשוטה. אמונה פשוטה ואמונה שלמה הן אותו דבר? לא. למדנו כמה פעמים[מב] פסוק מאד חשוב, "וצדיק באמונתו יחיה"[מג], והסברנו ש"**באמונתו**" היינו **ב אמונות**. יש סוד בקבלה שה' ברא את האדם "בצלם אלהים"[מד] – כתוב שהאדם עצמו הוא האות **צ** של ה**צ**לם, אבל האותיות **ל** ו-**ם** של הצ**לם** הן שני מקיפים, אחד למעלה מהשני, שבעצם הם שתי אמונות. כלומר, ה**צ**דיק של ה**צ**לם חי "**באמונתו**", חי מוקף ומסובב בשני מקיפים שהם **ב אמונות**.

יש לנו הרבה פירושים מה הן שתי האמונות, אבל כעת יש לנו פירוש מאד יפה שאיני זוכר אם פעם הסברנו: האמונה הנמוכה, המקיף של החיה בנפש, היא אמונה שלמה – "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח" – ואילו האמונה הגבוהה, המקיף הרחוק שנקרא היחידה שבנפש, משם באה מסירות הנפש של יהודי למעלה מטעם ודעת, היא אמונה פשוטה.

מה ההבדל בין אמונה פשוטה לאמונה שלמה? מה אומרת לי המלה שלמה? מה מוסיפה המלה שלמה בביטוי "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח"? היא עושה את האמונה ממשית, אמונה "בביאת המשיח", כך שבעצם ה"שלמה" מקרבת את ה"אמונה" ל"בטחון". המלה "שלמה" נותנת ציור ממשי, שאני מאמין שהדבר – "ביאת המשיח" – יקרה. אני מחכה לו כל יום, "אף על פי שיתמהמה"

מ שיחת י"ד אלול תשמ"ח (ראה גם שיעור אור לי"ב אלול ע"ז).

מא מתוך תפלת עמידה לימים נוראים. ראה שער הכוונות דרושי ר"ה ו.

מב אמונה ובטחון 8 (כ"ז שבט ש"ז); אמונה ובטחון 11 פ"ב (כ"ה אייר ש"ז).

מג חבקוק ב, ד.

מד בראשית א, כז. סוד הצלם נלמד לאחרונה באריכות, החל משבת פרשת בחקתי.

איני מפסיק לחכות לו שיקרה היום. אמונה פשוטה היא שמה שה' יעשה הוא הכי טוב, בלי לתת שום ציור, בלי להציע לה' מה לעשות – הוא יודע טוב ממני מה לעשות, הוא עצם הטוב. אמונה שלמה היא כבר במשהו מסוים, כמו אמונה בביאת המשיח.

אם כן, אמונה שלמה היא על דרך ממוצע בין האמונה הפשוטה לבטחון. אמונה שלמה היא כבר בכיוון של בטחון, לכן היא נקראת 'מקיף קרוב' – קרוב למה? לפנימיות, בה כבר יש ציור ממשי.

שתי מדרגות באמונה ושתים בבטחון

כעת הרווחנו עוד דבר – על ידי ההתבוננות בתארי המדות, שבאמונה-בטחון-תקוה יש בטחון גמור ותקוה טובה ובאמונה עצמה יש אמונה פשוטה ואמונה גמורה – ואם כן, יש לנו אמונה-אמונה-בטחון-תקוה:

אמונה פשוטה
אמונה שלמה
בטחון גמור
תקוה טובה

מה בעצם עשינו עכשיו? ראינו שהאמונה מתחלקת לשתים (ובהיות שהאמונה בכלל מכוונת כנגד אברהם אבינו י"ל שזה סוד "אברהם אברהם"[מה] – כפי שנאמר לו בעקדה – שתי בחינות של אברהם, שתי בחינות של אמונה), אמונה פשוטה על גבי אמונה שלמה, וגם הבטחון מתחלק לשנים, בטחון ותקוה, שהרי גם התקוה היא בטחון, בטחון עם סבה. לפי זה, כל הסדר הוא יותר ויותר ממשי, יותר ויותר יש מאין, יותר ויותר המחשה – מאמונה הכי עליונה, אמונה פשוטה, לאמונה שלמה לבטחון הגמור ולתקוה הטובה.

מה בראשית כב, יא.

ג. רמזי אמונה-בטחון-תקוה במספר סדורי

כעת נתחיל לקרוא בפנים. הפסקה האחרונה של הפרק היא סיכום עם רמזים, ועם הסבר תוכני לרמזים האלה. כדאי שכל אחת תחזיק ניר ועט ותנסה לעשות את הגימטריאות שנעשה פה.

אמונה — "הוי' אחד", בטחון — "הוי' אחד"

יש סוג חשבון שנקרא מספר סדורי, בו מחשבים כל אות לפי המיקום שלה, מ-1 עד 22. מ-**א** עד **י** אותו דבר, מ-1 עד 10, אבל **כ** במספר סידורי שוה 11, בעוד במספר הרגיל היא 20, **ל** היא 12, **מ** היא 13 וכו' עד **ת**, ששוה 22. בחשבון הרגיל **אמונה** היא 102 ו-**בטחון** הוא 75, יחד 177. **תקוה** בחשבון הרגיל היא 511. אם נחבר יחד בחשבון הרגיל יוצא 688 (רק **אמונה תקוה** עולה 613, כנ"ל הערה לב). אבל יש תופעה מיוחדת כאשר עושים את חשבון שלש המלים האלה במספר סדורי. כעת נראה משהו מאד יפה – אתן תחשבנה כמה שוה אמונה במספר סדורי:

במ"ס אמונה [1, 13, 6, 14, 5 – סה"כ 39.] **בטחון** [2, 9, 8, 6, 14 – סה"כ 39. זו כבר תופעה יפהפיה – במספר הרגיל **אמונה** לא שוה **בטחון**, ודווקא בחשבון של מספר סדורי **אמונה** ו-**בטחון** שוים אותו דבר – 39. איזה ביטוי הכי חשוב בתורה שוה 39? "**הוי' אחד**". גם עולה **אחד-אחד-אחד**, 'חזקה' של אחדות, כי **הוי'** הוא **אחד-אחד** ועם עוד **אחד** כבר **ג** פעמים **אחד**. מכיון שכל האותיות ב"**הוי' אחד**" הן מתחת עשר הוא יוצא אותו דבר גם במספר רגיל וגם במספר סדורי. רמז יפהפה, שבמספר סדורי גם **אמונה** היא "**הוי' אחד**" וגם **בטחון** הוא "**הוי' אחד**".]

ק"ש ("הוי' אחד") "בשכבך ובקומך" — אמונה ובטחון

לפי הרמז היפהפה הזה נאמר כוונה:

כמה פעמים ביום אומרים "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"[מו]? מהי המצוה? בין **תריג** המצוות יש מצוה לקרוא קריאת שמע – זו מצוה אחת[מז], לקרוא קריאת שמע פעמיים ביום, בלילה וביום, היום הולך אחר הלילה[מח]. כתוב "בשכבך ובקומך"[מט], הפסוק מקדים את הלילה – יש מצוה לקרוא קריאת שמע "בשכבך" ומצוה לקרוא "בקומך". הייתי יכול לחשוב, וכך באמת יש אומרים[נ], שאלה שתי מצוות, אבל רוב מוני המצוות מונים את קריאת שמע בערב ובבקר למצוה אחת.

בהמשך כתובה מצות תפילין, "וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפֹת בין עיניך"[נא]. אנחנו נוהגים לכתחלה לומר רק ברכה אחת על שני התפילין, "להניח תפילין". זו הלכה של בנים, אבל הבנות צריכות לדעת בשביל הבנים שלהן. אם הילד הפסיק, דבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש, צריך לומר עוד ברכה, "על מצות תפילין". אבל אם לא הפסיק אומרים ברכה אחת. אסור לדבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש – הלכה שגם שייכת לנשים, לא להפריע לבעל כשהוא בין תפילין של יד לתפילין של ראש, מצוה חשובה מאד... כי אסור להפסיק. אם (כאשר לא הפסיקו) אומרים ברכה אחת, "להניח תפלין", הייתי יכול לחשוב ששניהם מצוה אחת, אבל לא – לפי הרמב"ם[נב] אלה שתי מצוות שונות. למאי נפקא מינה? אם לאדם אין תפילין של ראש אבל יש תפילין של יד, צריך להניח בברכה (וכן להיפך), כל אחת מצוה בפני עצמה. לכתחילה, כמובן, צריך להניח את שניהם.

אם כן, תפילין הן דוגמה למצוה שמתחלקת לשתים ואכן נחשבת שתי מצוות שונות. אבל יש מצוה שמתחלקת לשנים ונחשבת רק מצוה אחת – מצות קריאת שמע. מתאים לקריאת שמע, שכל ענינה הוא "אחד", להחשב למצוה אחת אף שהיא מתחלקת לשתי אמירות, פעמיים ביום.

בכל אופן, כעת עשינו גימטריא יפה, ש"**הוי' אחד**" שוה (במספר סדורי) גם **אמונה** וגם **בטחון** – רמז שנותן לי מחשבה מה לכוון בלילה ומה ביום. אמנם "הוי' אחד", אבל יש את הפן בו הוא מתגלה לי בלילה והפן בו הוא מתגלה לי ביום. מה ההבדל? באיזו מדה אנחנו חיים בלילה? אמונה – פסוק מפורש, "ואמונתך בלילות"[נג]. אבל בטחון הוא אור יום, שאני רואה את היעד. מה ההבדל בין אמונה לבטחון? באמונה אין ציור ובבטחון יש ציור. מי נותן את הציור? אור היום. לכן "**הוי' אחד**" שבגדר **בטחון** הוא קריאת שמע של היום ו"**הוי' אחד**" שבגדר **אמונה** פשוטה הוא קריאת שמע של הלילה (בתוך האמונה גופא אפשר לחלק כמו שחלקנו קודם, שהלילה הוא אמונה פשוטה והיום הוא אמונה שלמה). שוב, הכל לפי הגימטריא היפהפיה הזו, ש-**אמונה** שוה **בטחון** – "**הוי' אחד**" ששוה **אמונה** בלילה ו"**הוי' אחד**" ששוה **בטחון** ביום.

מספר הכרחי — גדלות מוחין, מספר סדורי — קטנות מוחין

נאמר עוד ווארט: החשבון הרגיל, שמכונה "מספר הכרחי", אומר שיש עשרה צעדים

מו דברים ו, ד.

מז רמב"ם בפתיחת הלכות קריאת שמע ובסהמ"צ עשה י. סמ"ג מ"ע יח. סמק קד.

מח חולין פג, א (ובכ"ד).

מט דברים ו, ז.

נ רמב"ן סוף ספר המצוות ובסוף שרש יא.

נא דברים ו, ח.

נב ספר המצוות עשין יב-יג.

נג תהלים צב, ג.

לאט-לאט, קמעא קמעא, ואחר כך מתחילים לקפוץ עשרות – מעשר לעשרים, מעשרים לשלשים – ואחר כך קופצים במאות. זאת אומרת, שהראש של המספרים בדרך הרגילה הוא שמ-1 עד 10 אני צועד צעד אחר צעד, אחד אחד, ופתאום כשאני מגיע ל10 אני מקבל איזה כח, ומתחיל לקפוץ – מ-10 ל-20 ל-30, מתקדם בעשרות. עד כאן הלכתי ביחידות ומתחיל לקפוץ בעשרות. מגיע למאה ושוב קורה לי שינוי בפנים – מקבל המון כח – ומתחיל לדלג במאות. זה אומר משהו – כל תופעה בתורה היא לימוד מעמיק בנפש.

לעומת זאת, מהו מספר סדורי? אחד שיש לו ראש של סדר, לא בגדלות כל כך. ככל שמצמצמים את החשבון יש פחות גדלות ורחבות מוחין[נד]. מספר סדורי אומר שהאדם הוא 'חסיד' מובהק של סדר – הכל חייב להיות מסודר, "בסדר והדרגה", לא קופצים אף פעם, אחד-אחד עד הסוף, מ-1 עד 22, לא מדלגים. ראש אחר, הוא רק מסודר (הראש המשיחי הוא להכניס אורות דתהו בכלים דתיקון – להכניס אי-סדר, קפיצות-דילוגים, בתוך הסדר). על כל פנים, במספר סידורי הכל מסודר, וכשהכל מסודר יוצאת התופעה הזו, ש-**אמונה** ו-**בטחון** שוים אותו דבר.

כל בן הוא "אחד"

כעת נחשב את המלה הבאה במספר סדורי: **תקוה** [22, 19, 6, 5 – 52. מה הקשר בין 52 (**תקוה**) לפעמיים 39 (**אמונה-בטחון**)? אמרנו ש-39 היינו **אחד-אחד-אחד**, "**הוי' אחד**", ו-52 מוסיף עוד **ד** פעמים **אחד**. מתי אומרים ארבעה "אחד"? ארבע פעמים "**אחד**" שוה **בן** בחשבון הרגיל – מתי אומרים ארבע פעמים "אחד"? "כנגד ארבעה בנים דברה תורה – **אחד** חכם, ו**אחד** רשע, ו**אחד** תם ו**אחד** שאינו יודע לשאול". בהגדה של פסח יש ארבעה "אחד" – עם ישראל מורכב מארבעה פעמים "**אחד**" – סך הכל שוה **בן** – ארבעה סוגי בנים. כתוב שכל בן, גם הבן הרשע, קשור ל"הוי' אחד" וגם ל"מי כעמך כישראל גוי אחד בארץ"[נה]. גם יהודי שמתנהג כמו גוי הוא "אחד", "גוי אחד". כולם "אחד" – "אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול". אם יודעים שיש ארבעה "**אחד**" בעם ישראל מקבלים הרבה **תקוה**.]

כמו שאמרנו, אחיזת יעקב בתקוה היא גם בזכות הבנים שלו. מי אמר "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"? כתוב שהבנים אמרו זאת ליעקב – "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד"[נו]. הבנים אמרו שכולנו "אחד", וגם אם יצא מאתנו איזה בן רשע – גם הוא "אחד", "לא ידח ממנו נדח"[נז], "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא"[נח] ובסוף גם יתגלה שמעולם לא חטא[נט]. כולנו אחד, איך? כי מאמינים ש"הוי' אחד". מי שמאמין שה' אחד גם הוא בעצמו אחד.

משה-משה ומשיח

מה כתוב כאן בסוגריים? שמספר זה הוא: [משה משה משיח] [איך? כעת מחשבים מספר סדורי – **משה** הוא 13-21-5, סה"כ 39.:]; "**משה משה לא פסיק טעמא בגוויהו**"[ס] [פעם ראשונה ה' מתגלה

נד ראה סוד ה' ליראיו כללי השערים פ"ז (ובספר שיעורים בסוד ה' שם).

נה שמואל-ב ז, כג.

נו פסחים נו, א.

נז ע"פ שמואל-ב יד, יד.

נח סנהדרין מד, א.

נט ראה מעין גנים ח"ב פרשת כי תשא (ובשיעור אמונה ובטחון 11).

ס זח"ג קלח, א.

למשה בסנה ואומר לו "משה משה"[סא] ו"לא פסיק טעמא בגוויהו". לאברהם ה' אומר בעקדה "אברהם אברהם"[סג], אבל יש קו מפסיק. ליעקב ה' קורא "יעקב יעקב"[סב] עם קו מפסיק באמצע, וגם לשמואל בפעם הראשונה ה' קורא "שמואל שמואל"[סג] אבל יש קו מפסיק. רק אצל משה אין קו מפסיק, אז יש שני משה יחד, בלי הבדל בין האמונה שלו לבטחון שלו.] **וד"ל**]

אם **משה** שוה 39 במספר סדורי הוא שוה **אמונה**, אבל שוה גם **בטחון**, כי עולה אותו דבר. מה אומר לגבי "**משה משה**"? שאצל משה אין שום צמצום והפסק בין ה**אמונה** שלו ל**בטחון** שלו. **משה** שוה **אמונה** ובאותה מדה ממש הוא שוה **בטחון**. זה בדיוק מה שה' רוצה לנסוך במשה. מה תוכן ההתגלות בסנה? ה' ממנה את משה להוציא אותנו ממצרים, להביא את הגאולה ולתת לנו תורה. בשביל שליחות זו הוא צריך להדגיש לו שדווקא אצלו יש את הכח לגמרי לחבר את שני העמודים האלה, של **אמונה** ו**בטחון** – הכל "**הוי' אחד**", הכל **משה**. **משה** שוה **אמונה** ושוה **בטחון**. ממשה רבינו יוצא בסוף מלך המשיח, "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון"[סד]. עכשיו אנחנו מפרשים ש"משה משה", שניהם, היינו הכח שלו להוציא אותנו ממצרים ולתת לנו תורה. אחר כך, מה ש"הוא גואל אחרון" הוא כבר משיח. כמה שוה **משיח** בחשבון הזה? 13, 21, 10 ו-8, סה"כ 52, **תקוה**. אם כן, יש פה עוד פנינה, ששלשת המושגים שלנו בחשבון הזה הם **משה-משה-משיח**.

יש תוספת (שמתאימה למה שיתבאר עוד בסמוך), שהמלה **משה** היא בת שלש אותיות והמלה **משיח** בת ארבע אותיות – 39 הוא **אחד-אחד-אחד**, ממוצע כל אות של **משה** הוא **אחד**, ו-**משיח** הוא **אחד-אחד-אחד-אחד**, גם ממוצע כל אות. לומדים מזה שאחרי "**משה משה**", **אמונה** ו**בטחון** גמור, יש ל**משיח** עצמו במה להאחז, יש **תקוה**. כמו שאמרנו שליעקב אבינו יש זכות אבות כך למשיח יש זכות משה – פעמיים **משה**, **אמונה** ו**בטחון** – ואחיזה זו נותנת לו תקוה הכי טובה לממש את השליחות שלו, **שליח** ועוד **י** עולה **משיח**, שהיא להביא את הגאולה השלמה לעם ישראל ולהביא תורה חדשה. את שתי הפעולות שמשה עשה פעם ראשונה (יציאת מצרים ומתן תורה) הוא עושה פעם אחרונה.

רמזים יפים כאלה חשוב שכל אחת – גם בתור אמא וגם בתור מורה או מדריכה – תראה לילדים, לעשות את החשבונות האלה יחד עם הילדים.

ד. אמונה-בטחון-תקוה בעשר הספירות

אמונה-בטחון-תקוה כנגד עשר הספירות

חלוקת **אמונה-בטחון-תקוה** במספר סידורי היא מאד יפה, לכן מתייחס לה סיום הפרק. שוב, **אמונה** במספר סדורי היא **ג** פעמים, **בטחון** הוא **ג** פעמים **אחד** ו-**תקוה** היא **ד** פעמים **אחד** – סה"כ **י** פעמים **אחד**, "העשירי יהיה קדש להוי'"[סה].

[**אמונה-בטחון-תקוה** במספר סידורי] **עולה טל טל בן (טל עולה ג"פ אחד ובן עולה ד"פ אחד. נמצא שבכללות, יותר כוללת מהנ"ל** [מכל מה שהוסבר עד כה על אמונה-בטחון-תקוה.], **הם** [**ג-ג-ד**] **בסוד** [החלוקה המדויקת של הספירות:]

סא שמות ג, ד.

סב שם מו, ב.

סג שמואל-א ג, י.

סד ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים ויחי; תורה אור משפטים עד, ג.

סה ויקרא כז, לב.

ג"ר [**ג** ראשונות – כתר-חכמה-בינה או חכמה-בינה-דעת, מוחין.] **ג"א** [**ג** אמצעיות, הרגש בלב – חסד-גבורה-תפארת.] **ד"ת** [**ד** תחתונות, כחות המעשה בפועל – נצח-הוד-יסוד-מלכות.], **חב"ד חג"ת נהי"ם וד"ל**.

את הקשר הזה לומדים מעצם החלוקה של המספרים – מי שלומד קבלה מודל של 3-4-3 מיד מכוון אותו לעשר הספירות. אם המודל מתאים, צריך לומר שה**אמונה** כאן היא כנגד הג"ר – **אחד-אחד-אחד** בספירות העליונות, המושכל של הנפש. אחר כך, ה**בטחון**, הוא **אחד-אחד-אחד** של הרגש – חסד-גבורה-תפארת. אחר כך ה**תקוה**, שכבר יש לה סבה מעשית – תקוה טובה עם אחיזה מעשית – היא **אחד-אחד-אחד-אחד** כנגד כחות המעשה של הנפש, נצח-הוד-יסוד-מלכות. עצם החלוקה הזו כבר אומרת לי את ההקבלה המתבקשת[סו].

נקודת החידוש: אמונה במוחין

למה רצינו לומר זאת? כי נותן לנו תמונה יותר כוללת על אמונה-בטחון-תקוה. בכל מקום, גם לפני הצמצום, יש עשר ספירות, שמתחלקות 3-3-4, וכעת אמרנו שהן בעצם אמונה-בטחון-תקוה. מכל דבר שעושים יוצאים חידושים בהבנה הפנימית. כאן עיקר החידוש הוא שאמונה קשורה דווקא לשכל, לחב"ד, ובטחון כבר קשור לרגש, ללב, ותקוה קשורה למעשה.

די פשוט ויפה מאד: בטחון הוא בעצם רגש בלב, ותקוה – שיש לה אחיזה במציאות – שייכת למעשה. שני אלה מאד מתיישבים על הדעת. עיקר החידוש הוא שאמונה, שהיא משהו מופשט, הפשטה, שייכת למוחין בעצם. יש שכל שהוא לצורך מדות, שכל שמוליד רגש – הוא לא שכל מופשט, צריך איזו המחשה לשכל כדי שיפעל על הלב. אבל יש שכל רק לשם שכל, לא בשביל להוליד רגש בלב, רק דבקות השכל באיזו אמת נצחית. השכל המופשט הזה, אצל יהודי, הוא בעצם האמונה שלו. זהו החידוש העיקרי שיוצא לנו מהמבנה הזה.

אמונה: דבקות המוחין

נקרא בפנים:

האמונה היא דבקות עצם החב"ד שבנפש בעצמותו יתברך [שכל הוא מלשון הסתכלות (**שׂ** שמאלית ו-**ס** מתחלפות). כשאדם מסתכל כביכול בבורא עולם, בכבוד ה' – "לאסתכלא ביקרא דמלכא"[סז], בלשון הזהר – הוא נדבק בה', "ואתם הדבקים בהוי' אלהיכם"[סח]. כמו בגשמיות, החוש שהכי מדבק אותי למשהו אחר הוא ראיה[סט]. כשאדם מתבונן ומסתכל באלקות הוא נדבק בה'. אמונה היא גם דבקות, היא קשר. כאן מדובר במוחין בעצם, עדיין לא מוחין לצורך לידת מדות. והנה, **אמונה דבקות** עולה בדיוק **חכמה-בינה-דעת**, מוחין בעצם!],

בסוד "פנימיות אבא פנימיות עתיק"[ע] [אבא הוא חכמה, הסתכלות, ופנימיות

סו וכמה רמזים בעלי תוכן פנימי שעולים מההקבלה: **אמונה** ועוד **חכמה-בינה-דעת** (שכנגדה) = 716 = **משיח משיח** (716), סוד "תרין משיחין". יש לומר שהחב"ד שייכים למשיח בן יוסף, והאמונה עצמה — אמונה פשוטה היינו אמונה כפשוטה, ע"ד ביטוי הרבי "שמחה בטהרתה" (ראה לעיל הערה מה) — שייכת למשיח בן דוד.
חסד-גבורה-תפארת = 1369 = 37 ברבוע וביחד עם **בטחון** (שכנגדן) = 1444 = 38 ברבוע (כלומר, ערך המלה **בטחון** מעלה את שרש הרבוע ב1).
נצח-הוד-יסוד-מלכות יחד עם **תקוה** (שכנגדן) = 1250 = הרבוע הכפול של 25 (5 ברבוע) = **שרה רבקה רחל לאה בלהה זלפה**, שש הנשים שמצאצאיהן יוצא כל בית ישראל. "המעשה הוא העיקר" והתקוה הטובה — בחינת "בנות בטחות" (ישעיה לב, ט) — שייכים לאמהות דווקא).

סז זח"א קצט, א; זח"ב קלד, א; ראה תניא פ"נ.
סח דברים ד, ד.
סט ראה קונטרס העבודה פ"ב (בענין התענוג בראיה).
ע ראה לקו"ת נצבים מט, ד [מפע"ח שער הק"ש פט"ו].

אבא מגיעה עד לפנימיות עתיק – פנימיות אבא היא אחד עם פנימיות עתיק. עתיק הוא תענוג ופנימיות עתיק היא רדל"א (רישא דלא ידע ולא אתידע). רד"לא – כמו שוודאי הזכרנו – הוא שרש האמונה של נשמות ישראל. אם כן, המשפט מהקבלה "פנימיות אבא פנימיות עתיק" אומר לי שהדבר הכי פנימי בשכל הוא בעצם אמונה פשוטה. כתוב[עא] שדווקא המשיח יגלה את המשפט הזה, הסוד שפנימיות השכל היא-היא אמונה פשוטה.]

ולתוספת העמקה: דבקות היא בעיקר כח הדעת, לשון התקשרות והתחברות כמבואר בתניא[עב], ואילו הבינה היא המעבר הממשיך מחכמה-אמונה לדעת-דבקות. הבינה מגלה את שרש הבטחון בתוך האמונה ובכך הופכת את ה**אמונה** למעין **תמונה** (חילוף אתב"ש הוא בבינה, כמבואר במ"א) וציור שאפשר להיאחז ולהדבק בו. נמצא שסדר חב"ד הוא-הוא שרשי האמונה-בטחון-תקוה בתוך האמונה עצמה, וד"ל.

"פנימיות אבא פנימיות עתיק" — "איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס ביה"

בכל אופן, אם יש פה שני ביטויים – "פנימיות אבא" ו"פנימיות עתיק" – צריך גם להבדיל ביניהם, ולשם כך מביאים הסבר של רבי הלל מפאריטש, ה'עובד' הגדול בחסידי חב"ד:

["פנימיות אבא" היינו ההרגשה בנפש איך ש"איהו תפיס בכולהו עלמין", "פנימיות עתיק" היינו ההרגשה איך ש"לית מאן דתפיס ביה"[עג].

ההסבר כאן הוא לפי עוד משפט מפתח בזהר הקדוש[עד]: כתוב שהוא, ה' עצמו, תופס בכל העולמות אבל אף אחד לא תופס בו. ה' תופס בכל העולמות, כי בלי המצאות בורא עולם אין קיום לשום דבר. איך הרמב"ם אומר זאת בהלכה הראשונה של הספר שלו? ש"כל הנמצאים... לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"[עה]. "המצאו" של הקב"ה היינו שהוא נמצא בתוך כל המציאות, תופס בכל המציאות. החלק השני הוא: "לית מאן דתפיס ביה" – אין לי שום תפיסה כלל וכלל מי הוא ה'אתה' שתופס בכל מקום. כלומר, אף על פי שהוא תופס כאן בכל, ובלי התפיסה שלו שום דבר לא קיים בכלל –"לית מאן דתפיס ביה", אף אחד לא תופס בו, "לית מחשבה תפיסא ביה כלל", אין שום מחשבה שתופסת בה' בכלל.

זו גם צורה להבין את הבטוי "פנימיות אבא פנימיות עתיק": "פנימיות אבא", פנימיות השכל, היא לחוש מי הוא שתופס בכל העולמות, לראות בעין השכל שאתה (השי"ת) בכל מקום, ו"פנימיות עתיק" היא התחושה שאי אפשר לתפוס אותך בכלל, "לית מאן דתפיס ביה".

שוב, המשפט "פנימיות אבא פנימיות עתיק" אומר שפנימיות השכל היא אמונה פשוטה, ומשיח יגלה זאת. הוואדט של רבי הלל הוא ההקבלה למשפט השני – "איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס ביה".

עא ראה פרי עץ חיים הנ"ל.

עב פ"ג.

עג עיין בפרושו של ר"ה ז"ל לתחלת כתר שם טוב הנדפס בהערות וציונים לכש"ט הוצאת קה"ת.

הכוונה להערה לאות ג (נדפס בהוצאת תשמ"ז ובהוצאות הבאות נשמט). להלן סוף דבריו:

וזהו אם אין חכ' אין יראה כי חכ' הוא בחי' תורה והוא בחי' התגלות איהו תפיס כו' ועי"ז בא ליראה פנימי' וביטול המהות מכל וכל מצד ההרגשה דלמחתב"כ וכן ע"י שמירת המ"ע ול"ת בא ליראה זאת כמ"ש ויצוונו כו'. ואפ"ל שזהו"ע פנימי' אבא וההרגשה שא"א לידע הוא פנימי' עתיק מגיע בבחי' לית מאן דתפיס ב' כו' וד"ל.

עד ע"פ זהר ח"ג רכה, א.

עה רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"א ה"א.

מהי "פנימיות אבא"? מהו שכל? השכל תופס משהו. מי מבטא את שיא השכל? הרמב"ם. השכל מבין – יש לו איזו תפיסה בכך – ש"מאמתת המצאו נמצאו כל הנמצאים", היינו שמציאות ה' תופסת בכל היקום. במלים הכי פשוטות – ה' כאן, ה' משגיח, אין שום דבר בלי ה'. זה מה שהשכל רואה – שהקב"ה נמצא פה אתי, בכל מקום. יש את הדודל'ה של רבי לוי יצחק מברדיטשב – שיר, צריך הרבה לשיר ברחוב – "למעלה – דו, למטה – דו". 'דו' היינו 'אתה' באידיש – אתה נמצא בכל מקום, "איהו תפיס בכולהו עלמין".

שיחת חסידים וחסידות ברחוב

השתמשנו כאן בשני משפטי מפתח בקבלה וחסידות. חשוב מאד לשנן את המשפטים האלה. כמו שצריך לשנן פרקי אבות, וכל מיני דברים של קדושה, צריך הרבה לשנן משפטי מפתח של הקבלה והחסידות. כתוב[עו] שכאשר שני חסידים נפגשים ברחוב דבר ראשון הם שואלים 'מה נשמע בעתיק ואריך?', מדברים בסודות הקבלה. אצל בנות צריך להיות עוד יותר (וזהו סימן מובהק של ימות המשיח) – כשהן נפגשות אחת אומרת לשניה: "פנימיות אבא פנימיות עתיק", והשניה עונה: "איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס ביה", זו שיחת רֵעוֹת חסידיות.

כמובן, אפשר לומר את תוכן המשפטים הנ"ל בשפה המדוברת: חברה אומרת – 'את יודעת, לאחרונה אני רואה יותר ויותר השגחה פרטית בחיים שלי, יד ה' המכוונת, וזה מאד מחזק אצלי את האמונה בה' אחד יחיד ומיוחד ובתורתו הקדושה', ועונה החברה – 'צריך לזכור שאף על פי ששום דבר לא יכול להתקיים בלי ה', והוא ממש נמצא בכל מקום, אי אפשר להשיג אותו בשכל כלל, רק בנקודה הפנימית של הלב'. צריך הרבה לשנן משפטים אלה, וגם לדעת איך 'לתרגם' אותם לשפה המדוברת, ושהדיבורים יצאו בדרך ממילא מהלב.

בטחון: מוחין השייכים למדות

בכל אופן, עד כאן הסברנו שאמונה היא בעצם עצמות החב"ד, עצמות הג"ר. הכל יצא מהרמז ש-**אמונה** במספר סדורי היא **אחד-אחד-אחד**, כנגד שלש הספירות הראשונות, חב"ד; **בטחון** במספר סדורי הוא שוב **אחד-אחד-אחד**, כנגד שלש הספירות האמצעיות, חג"ת; ובסוף **תקוה** במספר סדורי היא **אחד-אחד-אחד-אחד**, כנגד ארבעה הספירות האחרונות, נהי"ם. נמשיך לספירות הבאות:

הבטחון הוא ההתקשרות לרצון השי"ת בהשערת העולמות כולם וכו' [בשיעורים הקודמים, כשהסברנו את סוד הבטחון, אמרנו שלפני הצמצום יש מה שה' "שער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל" – תכנון ה' את הבריאה. אחר כך יש את הצמצום והמשכת הקו. כפי שהסברנו קודם, התועדה של ראשית הקו היא כמו שאברהם הולך למקום של רֵיק, ואז צריך בטחון גמור. אחר כך, כאשר מתחיל להווצר משהו – אותו שליח מתחיל לבנות קהילה במקום השליחות, מתחילים להיות עולמות סביב הקו, ככל שהוא מתקדם ומפתח את השליחות – יש יותר ויותר תקוה טובה. אם כן, כל סוד הבטחון – כפי שהסברנו – הוא היאחזות ב'ראש', בתכנון לפני הצמצום, ומימוש שלו אחרי הצמצום. אמרנו שההמחשה לכך בגוף היא חוט השדרה היוצא מהמח האחורי. אם כן, מהו בטחון? "התקשרות לרצון ה' יתברך בהשערת העולמות כולם"],

שבכללות הוא כנגד המוחין שבמדות [התכנון הוא לא שכל בעצם, אלא

עו בית רבי ח"ב פ"א הערה ה. ראה שיעור ל' סיון ע"ז (רמ"ח אותיות אות עח).

שכל שמתכנן מה לעשות וגם מה להרגיש – בכל מה שעושים יש רגש. אם כן, המוחין מהתכנון והלאה כבר אינם מוחין בעצם אלא מוחין לצורך מדות. ברגע שהולכים לצורך מדות כבר מתחיל להיות בטחון, לכן **בטחון** הוא **אחד-אחד-אחד** שכנגד **ג** האמצעיות –] **חג"ת.**

תקוה: חסיד עושה סביבה

התקוה היא מציאות הקו הנאחז בעולמות שבבחינת פועל [כמו אותו שליח שכבר פועל. יש ביטוי בלוח 'היום יום'[עז] שמדגיש וממחיש את הענין – כתוב ש"חסיד עושה סביבה", חסיד צריך לעשות סביבה, ואם הוא לא עושה סביבה עליו לעשות חשבון נפש 'מה אני עושה בחיים בכלל?!'. כל חסיד וכל חסידה צריכים לעשות סביבה. מה פירוש? בדיוק מה שמדובר עכשיו – להמשיך קו וחוט התקוה שמסביבו יתהוו עולמות. תכלית השליחות לעולם הזה היא לעשות סביבה – שממך, מכל אחת ואחת, תווצר סביבה. תקוה טובה שתווצר סביבה טובה.] **וד"ל.**

אמרנו שכאשר הקו מתחיל לרדת לתוך החלל הוא מרגיש רִיק. מעבר להרגשת הריק, אם הקו-השליח נמצא בעולם הזה, הוא גם מרגיש שכבר קיימת כאן איזו סביבה – אבל בהחלט לא הסביבה שהוא רוצה ליצור. השליח הולך לאיזה מקום, זוג צעיר שרק התחתנו ויש להם ילדים קטנים – מה הפחד? יש פה השפעות רעות מאד. כתוב "והבור רֵק אין בו מים"[עח] – "מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו"[עט]. בריק יש מה שנקרא היום במדע חלקיקים וירטואליים[9], שכל הזמן נוצרים ונעלמים בחלל הפנוי – בעצם הם מזיקים, נחשים ועקרבים, שכל הזמן מתהווים בתוך החלל, בתוך הריק. עוד יותר מפחיד.

לפני שהנשמה יורדת לגוף "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע"[פא] – מה פירוש "מַשְׁבִּיעִין אותו"[פב]? נותנים לו שׂוֹבַע של כחות נפש כדי שיוכל להתמודד עם סביבת החלקיקים הווירטואליים ולהחליף אותם. כל הרע, כל הרוע, הוא וירטואלי. המשימה היא להחליף את מציאות הקליפות, הנחשים והעקרבים, ב"תוכן משתבח" וקיים[פג]. תוכן קיים נקרא "וירא אלהים את האור כי טוב"[פד] – טוב להתקיים[פה]. כך מסביר הרמב"ן[פו] על התורה, שעל כל דבר כתוב "ויאמר אלהים", מהווה אותו במציאות, ואחר כך "וירא... כי טוב" – למה צריך לראות "כי טוב"? כדי לתת לדבר קיום. מה שמתהווה יכול מיד להתאפס. מה מתהווה ומתאפס מיד? דבר לא טוב (שקר אין לו רגלים[פז], אין לו יציבות, והוא מכזב, אינו מתקיים). דבר טוב מתקיים, נשאר (הוא אמת שיש לו רגלים כו'). ככה מסביר הרמב"ן על התורה.

זהו תפקיד החסיד – להיכנס לאיזה מקום שיש בו רִיק, ובגלל הריק יש נחשים ועקרבים, ולהחליף אותם ולעשות מהמקום סביבה טובה. ככל שהוא מצליח לעשות סביבה טובה הוא מקבל יותר ויותר תקוה. אמרנו[פח] ש**תקוה** היא **קו** בתוך **תיק**, כלים, של מציאות – מציאות של תקוה טובה.

עז ל' אדר א'.

עח בראשית לז, כד.

עט רש"י שם.

פ ראה שיעור כ' סיון ש"ז ("מהו טוב?" 2).

פא נדה ל, ב.

פב ספר השיחות ה'תש"ד עמ' 50, ובכ"ד.

פג על אודות הבטוי "תוכן משתבח" — ראה שיעור אמונה ובטחון 4 פ"א (ו' חשון ש"ז).

פד בראשית א, ד.

פה ראה שיעור כ"א אייר ש"ז ("מהו טוב?" 1).

פו בראשית א, י.

פז ריש אלפא ביתא דרבי עקיבא, וראה שבת קד, א.

פח שיעור אמונה ובטחון 11 פ"ג (כ"ה אייר ש"ז).

שלשה שהם ארבעה

והיינו שהמשכת ג קוי התקון הוא ע"י העליה לרגל [אמרנו ש**אחד-אחד-אחד** של **תקוה** הם כנגד הנה"ס, המעשה, שבגוף היינו הרגלים. המוחין הם הראש, המורגש הוא הגוף והידים – יש בעצם שלש ידים, שתי הידים והגוף (שנמשך בסוד "יד רמה"[פט]) – והמוטבע-הנה"י הם הרגלים. יש מושג בתורה שעולים לרגל "שלש פעמים בשנה"[צ], כנגד שלש הַרְגָלִים.] **— נה"י** [יצא לנו שתקוה היא "המעשה הוא העיקר"[צא], כנגד הרגלים.]

יש גם רגל רביעית – שמיני עצרת, שיש לו דינים בתורה שהוא "רגל בפני עצמו"[צב]. עולים רק שלש פעמים, כי מסוכות עד שמיני עצרת נשארים – לא צריך לחזור הביתה ולעלות שוב. אם כן, הרגלים-החגים הם שלשה-שהם-ארבעה – השלישי מתחלק לשתים, יש לו שתי בחינות, שבספירות היינו יסוד ומלכות. ה**נצח** הוא **פסח**, ההוד הוא שבועות, היסוד הוא סוכות ושמיני עצרת הוא כבר רגל רביעי, המלכות. יוצא משהו מאד יפה, שהכח לעשות סביבה – התקוה הטובה – קשור לחגים שלנו. נחזור למשל השליח שיצא למקום נדח לעשות בו בית חב"ד, מתי הזמן הכי טוב שלו לגבש את הקהילה? בחגים. זהו הזמן האידאלי. יש איזה כח מיוחד בחגי ישראל שאפשר לגבש קהילה – לברוא עולמות (חג הוא לשון חוג, זמן הכי טוב לגבש חוגים).

שלש פעמים-רגלים

— שלש פעמים בשנה [פסוק אחד אומר "שלש פעמים" ופסוק אחר אומר "שלש רגלים"[צג]. מהי המלה פעם בעברית? גם רגלים – "מה יפו פעמיך בנעלים"[צד]. אבל יש משהו במלה פעם שקשור ללב – קשר בין הלב לרגלים – כי פעם היא גם פעימת הלב. איפה לכהן יש פעם? "פעמן ורמן"[צה] – במעיל שלו, במקום הרגלים, למטה-מטה. יש לו פעמונים כדי שישמע קולו בבואו אל הקדש[צו] – קשור להליכה שלו. אבל פַּעַם גם לשון פעימה, כמו שאדם אמר על חוה בפעם הראשונה "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי"[צז] – הוא התפעם והתרגש. פעם היינו איזו חיות והתרגשות בתוך הרגלים.]

כמבואר במ"א[צח] וד"ל]

כמה שוה "**שלש רגלים**"? 913, המלה הראשונה בתורה, **בראשית**. שתי נשים דגולות בתנ"ך אמרו "אלך" (ברגלים, כח מיוחד ברגלים) – רבקה אמרה "אלך"[צט] ורות אמרה "כי אל כל אשר תלכי אלך"[ק]. **רבקה רות = בראשית!** יש מקובל גדול, רבי אברהם אבולעפיא, שאומר ש"**בראשית**" שוה '**שלשה דברים יחד**', וכך שוה גם בדיוק "**שלש רגלים**". '**שלשה דברים יחד**' הוא לא פסוק בתורה, אבל שוה בדיוק לבטוי הזה מהתורה – "**שלש רגלים**".

"בראשית" היינו התהוות המציאות – "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" – והרמז אומר שהכח לעשות מציאות, לעשות סביבה, שליח/שליחה שעושה סביבה-קהילה של טוב, לא חלקיקים וירטואליים, הוא "שלש רגלים" (צריך לעשות גם שמים, סביבה שיש בה הרבה רוחניות, הרבה תורה מן השמים,

---

פט שמות יד, ח.

צ שם כג, יז; שם לד, כג-כד.

צא ע"פ אבות פ"א מי"ז.

צב ר"ה ד, ב.

צג שמות כג, יד.

צד שה"ש ז, ב.

צה שמות לט, כו.

צו שם כח, לה: "ונשמע קולו בבאו אל הקדש".

צז בראשית ב, כג.

צח ראה סוד ה' ליראיו שער "מועדי הוי'".

צט בראשית כד, ס.

ק רות א, טז.

וגם ארץ, סביבה עם הרבה אהבת ישראל ועזרה לזולת, כפי שלימד אותנו מורנו הבעל שם טוב שקודם צריך לעשות ליהודי טובה בגשמיות ורק אח"כ ברוחניות. והיינו כנגד **רבקה** ו**רות**, בגימטריא **בראשית** כנ"ל – רבקה יולדת את יעקב, בחינת שמים, ורות יולדת את דוד, בחינת ארץ, ודוק). יש חשש מהשפעת הסביבה, אבל צריך בטחון – לדעת ש"שלוחי מצוה אינם ניזוקין"[קא], ואדרבא, הכח שלי הוא לעשות מהנחשים והעקרבים הוירטואליים סביבה טובה, ומקבלים הכי הרבה כח כאשר יוצאים לשליחות.

תקוה — תקון ביחס לאמונה ובטחון

כשנכנסים למקום השליחות – מי נכנס ראשון? כשנכנסים למים מאד חמים אי אפשר להתחיל מהראש. רק הרגלים מוכנות להכנס, ואחרי שהרגלים מתרגלות למצב הן יכולות למשוך אחריהן את כל הגוף עם הראש. הרגלים הן כמו יהודים פשוטים, כמו חילים פשוטים, כמו בני גד ובני ראובן החלוצים. אחרי החלוצים כל השאר נמשכים. יש איזה כח חלוצי בחגים, "החלצו מאתכם"[קב], ואז החסיד עושה את הסביבה שלו. הקו נמשך בתוך העולמות – זהו תיקון.

האמונה והבטחון עדיין אינם תיקון, כמו שאמרנו שאברהם ויצחק הם, יחסית, שתי מדרגות של תהו. יעקב הוא בעל עולם התיקון כי עשה סביבה, יש לו עולמות מסביבו, יחסית. המלה **תקון** והמלה **תקוה** דומות זו לזו – **נ** ו-**ה** מתחלפות, אותו דבר במספר קטן. גם במלה ת**קון** וגם במלה ת**קו**ה יש את ה-**קו**, אבל כבר יש סביבה – לא כמו ראשית הקו, שאין לו כלום עדיין, כולו בתוך הריק. זהו קו שמתחיל לעשות סביבה. עושים סביבה על ידי עליה לרגל – לא יורדים לרגל אלא עולים לרגל, לנה"י, עולים ל"מעשה הוא העיקר". זהו כח הרגלים – "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו"[קג], העם הוא הרגלים של משה רבינו, שהוא הראש-האמונה[קד].

ה. אמונה-בטחון-תקוה בדרך לגאולה

שלש רמות מספר

כל תוכן הסוגריים בא מתוך הרמז ש-**אמונה** עולה *39*, **בטחון** עולה 39 ו-**תקוה** 52 – **משה-משה-משיח**, שיחד עולה **י** פעמים **אחד**, מספר שיש בו כמה מלים חשובות:

שעולה עין [מלה חשובה, "**עין** ב**עין** יראו בשוב הוי' ציון"[קה].] [**במ"ה** [במספר הכרחי, שהוא הכינוי בקבלה למספר הרגיל כנ"ל. יש מספר הכרחי, יש צמצום שלו שנקרא מספר סדורי, שעשינו עכשיו, ויש עוד יותר קטן – מספר קטן.

שאמרנו שמספר סדורי הוא בחור מסודר, בחורה מסודרת – מתחילים לספור וממשיכים באותו קצב. מספר קטן הוא פחות מזה – אחד שכאשר מגיע ל-9 אין לו כח לספור עוד אחד, חייב לחזור, לספור עוד פעם אחד. ה-**י** הופך ל-1, ה-**כ** ל-2 וכו' – יש לו כח להגיע רק עד 9. אלה שלש רמות של מוחין – אחד שמגיע ל-10 ומתחיל לקפוץ, אחד שממשיך באותו קצב, ואחד שמגיע ל-9 ואין לו יותר כח, אין לו יותר שכל, הוא מצומצם ושוב חוזר ל-1. אלה הם מספר הכרחי, מספר סדורי ומספר קטן. נקרא

קא פסחים ח, א ובכ"ד.

קב במדבר לא, ג.

קג שם יא, כא.

קד חיבור הראש והרגלים, **אמונה-תקוה** (ראשי תבות **את** — "בראשית ברא אלהים **את**") = 613, כללות **תריג**, כנ"ל, העולה **משה רבינו** (וכן "**הוי' אלהי ישראל**").

קה ישעיה נב, ח.

מספר הכרחי, לשון מוכרח – כנראה כל יהודי מוכרח להגיע למדרגה זו, ללכת, אחר כך לדלג (בעשרות) ואחר כך לדלג עוד יותר (במאות).]),

"עין לא ראתה אלהים זולתך, יעשה, למחכה לו"

בסוד [קודם הזכרנו את הפסוק "עין בעין יראו בשוב הוי' ציון", כאן מופיע פסוק עם עין אחת, פסוק מאד חשוב. אנחנו רוצים למצוא בפסוק את כל המדרגות שלנו, אם כי לא לפי הסדר:]

"עין לא ראתה אלקים זולתך ["עין לא ראתה" היינו משהו שאין בו שום תפיסה – אמרנו שתפיסת השכל היא הסתכלות העין, ואם "עין לא ראתה" הרי שאין שום תפיסה של השכל. לכן, "עין לא ראתה אלהים זולתך" כנגד] **אמונה**),

[אחר כך כתוב:] **יעשה** [שהדבר יתגשם ויתממש בפועל ממש, כנגד כחות המעשה, שהם ה]**תקוה**) [למי ייעשה? כאן עיקר החידוש של הזהר – מי יזכה למשיח? מי שיחכה, "אינון דדחקין למלה דחכמתא, ודייקין לה, ומחכאן לה למנדע ברירא דמלה"[קו]. זהו הפסוק שהוא מקור דברי הרמב"ם[קז] – "ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו". יש עוד פסוק, עוד יותר מפורש שממנו לקח הרמב"ם – "אם יתמהמה חכה לו בא יבא לא יאחר"[קח]. אלה שני פסוקים של "מחכה", שה' יעשה את הגאולה למי שיחכה לו.]

למחכה לו (בטחון)"[קט] [לחכות פירושו של דבר לבטוח.].

על מי בין האבות כתוב שחכה שמשהו יקרה? על יעקב כתוב "ואביו שמר את הדבר"[קי] ביחס לחלומות יוסף. מחד הוא בטל אותם בפני האחים, שלא יקנאו בו, שלא ישנאו אותו, אבל בלבו הוא "שמר את הדבר", חכה שהחלומות יתגשמו, מה שלקח 22 שנה. יש כאן עוד מושג, שמירה, שלפעמים משמעותה לחכות שמשהו יקרה ויתגשם – כבר לא אמונה אלא בטחון. השמירה הזו יכולה להיות עם סבה (תקוה) או בלי סבה (בטחון גמור). אמרנו שיעקב בוטח עם סבות, "ואביו שמר את הדבר" עם סבה, היתה לו תקוה טובה – הוא הכיר טוב את יוסף והיה לו חוש פנימי שהחלום יכול להתגשם. החלום גם היה דימוי ממשי, והוא בטח במאה אחוז שיתממש. לכן "ואביו שמר את הדבר" – היה בטוח שיקרה.

אמונה, בטחון ותקוה בביאת המשיח

עוד פעם, יכול להיות "מחכה" בלי סבה או עם סבה. לדוגמה, לגבי משיח, אצל מי שמחכה לו עד שמוחשי אצלו – הבטחון הוא תקוה. אבל יש הרבה יהודים שלא הגיעו למדרגה זו, הם לא רואים משיח באופק בכלל, ועם זאת הם לא רק מאמינים בביאתו אלא בוטחים בבטחון גמור שהוא יגיע.

נפרט את כל המדרגות לגבי המשיח:

אפשר להאמין במשיח – דהיינו שכלל איני יודע מהו, כווארט הידוע של אדמו"ר הזקן שמשיח שכולם מחכים לו לא יבוא אף פעם – אין לי שום תפיסה מהו משיח, שום יכולת לצייר, אבל אני מאמין שה' יביא אותו מתי שירצה ואיך שירצה. אם כן, אני מאמין במשיח – משיח של ה', ולי אישית אין שום ציור במשיח.

יש מישהו עם ציור של משיח. אני לומד

קו זהר ח"א קל, ב.

קז פיה"מ סוף פרק חלק.

קח חבקוק ב, ג.

קט ישעיה סד, ג.

קי בראשית לז, יא.

רמב"ם[קיא] ורואה שיש חמש פעולות שמשיח צריך לעשות – להחזיר את כולם בתשובה, להלחם מלחמות ה', לבנות את בית המקדש, לקבץ נדחי ישראל ולקרב את כל העולם – אז יש ציור. אבל יש מועמד? העולם כבר מוכן? יש אחד שחושב שהעולם רחוק מהאופן בו מצטייר לו משיח כרחוק מזרח ממערב, אבל בוטח שיהיה. זהו בטחון גמור. אמרנו[קיב] שמי שיש לו בטחון גמור עשוי גם להמציא חידושים איך לממש את הדבר שבוטח בו.

אבל יש חב"דניק טוב של הדור שלנו, שלא מסתפק בזה – הוא אומר בדיוק ההיפך, שכל העולם מוכן במאה אחוז למשיח, עשו מוכן, כמו שהרבי אומר[קיג], וגם משיח מוכן, הוא גם נמצא פה. הכל מוכן – רק צריך שמישהו ידליק את החשמל, שנראה אותו, כל אחד צריך להדליק בתוך הלב שלו. זו כבר תקוה, כי זהו בטחון עם סבה – משהו מציאותי.

שוב, יש משיח בלי ציור; יש משיח עם ציור רק שנדמה לי שהוא לא מציאותי, ובכל זאת אני בוטח שיקרה; ויש משיח עם הציור שלו, שאני מרגיש שלגמרי מציאותי, הכי מציאותי שיכול להיות – משיח כאן, העולם מוכן, וצריך רק את הדבר הכי קטן כדי שהכל יתגלגל, שהוא יתגלה לעיני כולם ויביא את הגאולה. אלה שלש מדרגות. יצא שכל המושגים שלנו רמוזים בפסוק של "עין" – "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו" – והכל יצא מהרמז ש**אמונה-בטחון-תקוה** במספר סדורי עולים **עין** במספר הכרחי.

נשיאת הפכי האמונה ("לא יחיש") והבטחון ("אחישנה") — סובב וממלא

המשך הפסקה דן בשני פסוקים, שנראים סותרים, שניהם בנביא ישעיהו – "המאמין לא יחיש" ו"אני הוי' בעתה אחישנה":

"**המאמין לא יחיש**"[קיד] [מי שמאמין לא ממהר, אינו מנסה לזרז את הדבר בו הוא מאמין. יש כאן הבדל חשוב בין אמונה ובטחון – מי שמאמין לא יחיש, מחכה בסבלנות.], **אך הבוטח יחיש דוקא** [הבדל מהותי בין אמונה ובטחון – המאמין רק מאמין בה', שהכל טוב אצלו. איך? מתי? איני יודע. אני רק צריך להאמין בו – האמונה בו היא התקשרות ודבקות בו, "פנימיות אבא פנימיות עתיק". בבטחון אני בוטח שיקרה, ולא רק שאני בוטח אלא יש לי חלק בזירוז הענין – הבוטח דווקא יחיש.

יוצא חידוש עצום – עד כאן רק אמרנו שאמונה ובטחון הם שני דברים שונים המשלימים אחד את השני. כעת רואים שיש משהו באמונה ובטחון שהם שני הפכים גמורים:] [**בסוד שני הפכים** [אבל הם] **בנושא אחד** [שניהם שוים אותו דבר ממש – **אמונה** שוה **בטחון** ושניהם שוים **אחד-אחד-אחד**.], **שאליבא דאמת אינם הפכים כלל** [אצל ה' שני דברים שהם הפוכים לגמרי – כלל אינם הפכים.], **אלא, אדרבה, משלימים זל"ז** [עד שבשרש הם אחד לגמרי.

איך לומר זאת במלים של קבלה וחסידות?], **ע"ד השלמת אור הממכ"ע לאור הסוכ"ע** [האמונה, כמו "אמונתך בלילות" – אמונת אברהם אבינו, עוד לפני הבטחון שלו – היא הסובב כל עלמין, אור אין סוף שלפני הצמצום, לפני בריאת העולמות.

קיא הלכות מלכים ומלחמות פי"א ה"ד.

קיב שיעורי אמונה ובטחון 11-10.

קיג שיחת פרשת ויצא, ט' כסלו תשנ"ב.

קיד שם כח, טז.

הוא נמצא גם אחרי בריאת העולמות, אבל הוא סובב, הוא נעלם (כמבואר בתניא[קטו] שאין הפירוש סובב שעומד מבחוץ אלא שהוא נמצא בכל אתר ואתר רק שנעלם מעינינו, כאילו הוא סובב מבחוץ). אור האמונה – אור הסובב כל עלמין – "לא יחיש", לא מנהל את התהליך. לעומתו, אור אין סוף הממלא כל עלמין, שהוא בעצם הבטחון – שמתחיל מראשית הקו, נמשך לתוך הרִיק, ואחר כך בונה סביבו קהילה-עולמות – כן יחיש.],

מתחלת לימוד החסידות לומדים על המושגים "סובב כל עלמין" ו"ממלא כל עלמין", אבל לאו דווקא תופסים שיש ביניהם ניגוד עצום – שני הפכים גמורים – כמו כאן, "לא יחיש" ו'כן יחיש'. הממלא כל עלמין הוא אור של תהליך – רוצים שמשהו יקרה, מפתחים משהו. זהו הקו – תהליך הוא גם דרך, יש לו דרך, כמו דרך חיים, יש לו כיוון. בפיזיקה קוראים לו וקטור – כח מכוון, יש לו יעדים. לסובב כל עלמין אין יעדים, אין דרך, הוא לא תהליך – הוא קיים, הוא חובק את הכל, הוא רקע. הסובב כל עלמין הוא רקע. על כל דבר בעולם שואלים היום בחדשות על איזה רקע הוא נעשה. מהו הרקע? הסובב. מה שנעשה הוא הממלא. רק רקע בפני עצמו לא עושה כלום. כל מה שנעשה הוא על אותו רקע, אבל הרקע עצמו לא פועל את התהליך. מי שמפתח את התהליך הוא הקו. אור אין סוף צריך להיות עם שני הפנים האלה – יש לו גם את הסובב, הרקע, וגם את התהליך-הבצוע. בסופו של דבר הם משלימים אחד את השני, חייבים את שניהם.

"לא [אמונה] כן [בטחון] עבדי משה"
הכל בסוד "לא-כן עבדי משה"

וגו'"[קטז] [אמרנו ש"**משה משה**" היינו **אמונה** ו**בטחון**. בפרשת השבוע האחרון קראנו בתורה "לא כן עבדי משה" – ה"לא" הוא "לא יחיש", משה רבינו לא רצה להביא את הגאולה, לא רצה לקבל את השליחות. ה' קרא לו "משה משה" בסנה – שם הוא התווכח שבעה ימים ושבעה לילות על קבלת השליחות לעם ישראל, לא רצה, סרב פקודה[קיז]. בסוף הוא נאלץ לקבל. משה רבינו הוא קודם כל "לא", 'איך-וויל-ניט', אני לא רוצה. אני ודאי לא בא לזרז שום דבר – תעשה כמו שאתה רוצה, אל תערב אותי בתכניות שלך, אני לא משחק, "לא". אחר כך הוא פתאום הופך להיות "כן", בעל כרחו.],

למה הדבר דומה? לבעל שם טוב ולכל הצדיקים הנסתרים. כתוב שהצדיק הנסתר הראשון שבהצלחה עבר מצדיק נסתר לצדיק גלוי הוא הבעל שם טוב. צדיק נסתר לא רוצה להתגלות – הוא רוצה להשאר כל הזמן נסתר. אדרבה, אם הוא פתאום מתגלה בעל כרחו, נגד רצונו, הוא יכול למות – יש סיפורים כאלה. הצדיק הנסתר הראשון, שהיה הכי נסתר, והתהפך להכי נגלה – דהיינו להנהיג את עם ישראל לקראת משיח, לפתח תהליך שממשיך עד ביאת משיח צדקנו – הוא מורנו הבעל שם טוב. יש הרבה הסבר, במיוחד של הרבי הקודם[קיח], איך קרה התהליך הזה – מ"לא" ל"כן".

אלה שני ה"משה", המשה של האמונה והמשה של הבטחון. איך הוא יכול להכליל את שני ההפכים יחד? כי הוא "עבדי משה" – בטל לרצון ה'. אף שאומר בהתחלה שלא רוצה – כי

קטו פמ"ח.

קטז במדבר יב, ז.

קיז ראה גם במאמר "הסרבן הראשון" בספר קומי אורי (ועיי"ש על היחס בין סירוב משה בתחלת שליחותו להפצרה-סרהוב להבאת הגאולה בסוף שליחותו)

קיח ראה גם אור ישראל ח"א שער "אילת השחר" וקומי אורי במאמר "מהתבודדות להתגלות".

מאמין בה' מאה אחוז, לא צריך אותי – מקבל בעל כרחו. הנשמה יורדת לגוף גם בעל כרחה, אבל ברגע שמקבלת את הדין שחייבת לרדת לגוף היא כבר רוצה – מקבלת ברצון, כך מוסבר בחסידות. דבר שהוא בהתחלה בעל-כרחו הופך להיות ברצון – "לא כן [כי הוא] עבדי משה".

"בעתה [אמונה] אחישנה [בטחון]" — מעלת האשה המלחיצה

וכמבואר מכ"ק אדמו"ר שליט"א[קיט] [זו הפניה לשיחה שדברנו עליה בשיעור הקודם. הפסוק האחרון כאן הוא פסוק המוכר לכולנו שמדבר על הגאולה:], **אני הוי' בעתה [אמונה] אחישנה [בטחון]**"[קכ] [על פי פשט[קכא] שתי המלים "בעתה אחישנה" אינן סתירה, והפירוש הוא שכאשר יגיע זמן הגאולה ("בעתה") היא תתחיל 'לרוץ' ("אחישנה"), וזהו סימן הגאולה. אבל חז"ל[קכב] כן רואים בהן סתירה – שהתוכן של "בעתה" הפוך מהתוכן של "אחישנה", "בעתה" הוא המתנה לעת הקבועה ו"אחישנה" היינו מהירות והקדמת התהליך. לכן הם מסבירים ש"זכו 'אחישנה', לא זכו 'בעתה'". אם לא זוכים הגאולה תבוא "בעתה" – ממש אמונה, בלי להלחיץ אף אחד, גם לא את ה'. המאמין הוא אחד שלא רוצה להלחיץ את הקב"ה – אני אוהב את ה' וסומך עליו בעינים סגורות.].

היחס בינינו לה' הוא כמו בין איש ואשה – אנחנו האשה וה' הוא הבעל: יש אשה שאומרת 'אם לא אלחיץ את בעלי לא יהיה שום דבר – אני חייבת להלחיץ אותו', "אחישנה". אבל יש אשה שאומרת 'לא רוצה להלחיץ אותו' – הכל "בעתה". שתי התפיסות הן סובב כל עלמין ("בעתה") וממלא כל עלמין ("אחישנה"), צריכים ללכת יחד. "בעתה" היינו "המאמין לא יחיש" ו"אחישנה" היינו 'כן יחיש'[קכג].

אם כן, מה פירוש "זכו 'אחישנה'"? הזכות שלנו היא שאנו האשה שיודעת שחייבת להלחיץ את הבעל. זו גופא הזכות. אם אין זכות – משאירים הכל לה', שיעשה מתי שהוא רוצה ואיך שהוא רוצה. זו עוד מדרגה, אמונה. אבל יותר טוב "זכו", שהאשה אומרת לבעל 'יש לי זכות להלחיץ אותך – זו הזכות שלי'. יש אשה שחוששת, 'יש לי זכות להלחיץ את הבעל או שאין לי זכות?' – היא פותחת את הכתובה לראות אם יש לה זכות להלחיץ. מי שיודעת שיש לה זכות – היא "זכו 'אחישנה'". מי שחוששת היא "לא זכו 'בעתה'". אלה הסובב כל עלמין והממלא כל עלמין, חייבים את שני העמודים האלה – קודם אמונה ואחר כך בטחון.

שנזכה ל"אחישנה", שיבוא משיח תיכף ומיד ממש. הרבי לא אהב חופש. לפני שנה התחלנו את השיעור גם בחופש, ובלי נדר נעשה ברצף גם בחדשים הבאים, ברצף בלי הפסקה, את השיעור החדשי שלנו – שה' יתברך יעזור שנצליח.

קיט עיין לקו"ש הנ"ל אות ו ואילך.

קכ ישעיה ס, כב.

קכא ראה רד"ק, מצודות ומלבי"ם עה"פ. על היחס בין הפשט והדרש (ושאר הפירושים) ראה באורך בספרנו בעתה אחישנה.

קכב סנהדרין צח, א.

קכג כלומר, ש"בעתה" ו"אחישנה" מקבילים ל"לא" ו"כן" של משה רבינו. והנה, קודם משה הוא "לא", אחר כך ה"לא" עצמו הופך להיות "כן", ואז הוא "לא כן", אחר כך הוא "לא כן עבדי" ובסוף הוא "לא כן עבדי משה" — ארבעה שלבים, התפתחות האחוריים של הבטוי: **לא לא כן לא כן עבדי לא כן עבדי משה** = 851 = 23 פעמים 37, **חיה** פעמים **יחידה** כו' (עלית משה מ23 ל37, כנודע) = "**בעתה אחישנה**" (= "זה **דבר אשר צוה הוי**", נבואת משה באספקלריא המאירה)!

שלישיות בדרך לחופה

קיצור מהלך השיעור

בחג הגאולה של הרבי הריי"צ, י"ב-י"ג תמוז, הרב התוועד במהלך קבלת פנים לחתן וכלה ויצר חיבור המשרה את אווירת מסירות הנפש שמבטא יום זה לחתונה ולחיבור בין איש ואשה במשך כל חיי הנישואין.

פרק א פותח בדברי הרבי הריי"צ בחקירתו, שמי שיש לו "אלוק אחד ושני עולמות" אינו מפחד מאיומי אקדח. הרב מקביל באופן מפתיע את השלישיה "אלוק אחד ושני עולמות" לשלשת השותפים בנישואין ובלידה — הקב"ה איש ואשה. הקבלת החתן והכלה לשני עולמות, העולם הבא והעולם הזה — באופן מעמיק והולך — מגלה את מהותם העצמית. מתוך כך מתגלה מעלת הכלה, המקבילה לעולם הזה, עולם של נשמה בתוך גוף, שנחנה בכשרון מיוחד לחבר נשמה וגוף ולהצמיח בקרבה חיים. מהדברים עולה גם מהות השותפות והזיקה העצמית שמתגלה בנישואין.

הקבלת השלישיות מתפתחת ב**פרק ב** להתבוננות במאמר פרקי אבות (בהם עוסקים בחדשי הקיץ) "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה — דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" — התבוננות שרגילים לחשוב ששייכת ללוויות, אך מתברר שהיא עיקר בחיבור שלשת השותפים בחתונה ובכל יחוד. כוונת היחוד מורחבת כאן בשלשת רבדי הנפש, מושכל-מורגש-מוטבע, בסוד **י**חוד-**ב**רכה-**ק**דושה הרמז בשם **יבק**. מתוך שמו של בעל המאמר, עקביא בן מהללאל, נדרשים עשרת הדורות הראשונים של האנושות כנגד חיי האדם. השיעור מסיים בהסבר מהות ה'תמים' — רצינות ושמחה — ובסוד השעשוע שגורם לקב"ה הגילוי שכל השלישיות הן בעצם רק אחדות אחת.

א. "שלשה שותפים באדם" — אלוק אחד ושני עולמות

י"ב תמוז: מסירות נפש מתוך תודעת אלוק אחד ושני עולמות

מזל טוב, גוט יום טוב. היום י"ב-י"ג תמוז, חג הגאולה של הרבי הקודם. חתן שמתחתן ביום הזה ודאי שיש לו קשר פנימי לרבי הקודם, שעיקר הנקודה שלו הוא מסירות נפש – בשביל עם ישראל ובשביל תורה ומצוות – כמו שהחג הזה מוכיח.

ידוע[א] הסיפור שבאחת מחקירותיו, נופף החוקר באיום באקדח מול פניו של הרבי, והרבי לא זע ולא נע. החוקר התפעל – אתה לא מפחד מהדבר זה?! אז הרבי ענה את התשובה המפורסמת: מי שיש לו עולם אחד ושני אלוק מפחד מהצעצוע הזה, אבל מי שיש לו שני עולמות ואלוק אחד לא מפחד ממנו.

אפשר לומר שהוואורט הזה הוא חוט השדרה של החג, של היום הזה – ההתבוננות

א ספר השיחות תר"פ, עמוד 4.

שאנחנו יהודים ומסירות הנפש היא בדם שלנו מאז אברהם אבינו, כמו שאמונה היא בדם שלנו. מסירות הנפש היא מתוך אותה תפיסה (שלא צריכה להיות במודע, יכולה להיות גם שלא במודע) שיש לנו שני עולמות ואלוק אחד.

נישואין מתוך דחף לשותפות

הביטוי הזה, 'שני עולמות ואלוק אחד', נשמע כמו "שלשה שותפים באדם"[ב] – כל הענין של חתונה. עד עכשיו כל אחד היה לחוד, רווק ורווקה. ודאי שכל אחד האמין בקב"ה גם ברווקות, אבל הקב"ה לא היה שותף אתם. כל אחד כשהוא עדיין רווק צריך לחשוב שחסר לי שותף בעבודת ה' שלי, בכל מה שאני עושה בחיים. כמה שאני מאמין בה', אנחנו עדיין לא שותפים. ברגע שאדם מתחתן יש כבר שלשה שותפים – החתן, הכלה והקב"ה. איך מתאים לווארט הזה, שאנחנו, היהודים, יש לנו שני עולמות ואלוק אחד?

קודם כל, מבואר בחסידות[ג] על הפסוק "העטָפים ללבן והקשָרים ליעקב"[ד], שמי שמסתפק בהתעטפות בצמר שלו, בעור שלו, נקרא "העטָפים ללבן". אין לו זיקה עצמית להתחתן, להיות נאמן בנישואין שלו לבת הזוג שלו – הוא שייך ללבן, לקליפה. "והקשורים", מי שקשור בעצם, יש לו זיקה, מרגיש שחייב להקים בית, חייב שותף לחיים, וביחד לבנות בית נאמן בישראל, שייך ליעקב אבינו. לכן באמת יעקב "מטתו שלמה"[ה], ואנחנו, עם ישראל, מתייחסים ליעקב אבינו דווקא, שהוא "הבחיר שבאבות"[ו] – כי יש לו זיקה עצמית להתקשר, לשאת אשה, להקים בית.

שני עולמות — איש (נשמה, עוה"ב) ואשה (גוף, עוה"ז) ומעלת שרש הכלה

אם נעשה הקבלה בין הענינים, "שלשה שותפים באדם" ו'שני עולמות ואלוק אחד' – ניתן להבין שאלוק אחד הוא הקב"ה, השותף השלישי, אבל עדיין צריך הקבלה בין שני העולמות לחתן והכלה, האיש והאשה. כתוב בזהר הקדוש[ז] שאברהם אבינו ושרה אמנו – הזוג היהודי הראשון, הזוג הראשון שיש להם זיקה עצמית להיות קשורים אחד לשני – הם הנשמה והגוף, אברהם הנשמה ושרה הגוף. זה כבר מתאים על פי פשט לשני עולמות, שעולם הבא הוא הנשמה והעולם הזה הוא הגוף.

במאמר של הרבי שהחתן חזר[ח] הוא מסביר באריכות ששֹרש הכלה גבוה משרש החתן – ששרש המלכות בפנימיות עתיק, רישא דלא אתיידע (רדל"א), אמונה פשוטה, שהוא גם מקור מסירות הנפש, ואילו שרש החתן הוא בחיצוניות עתיק. רק ששם מוסבר שכדי לגלות את שרש הכלה, צריך השפעה של החתן. שרש הכלה בפני עצמו נעלם ונסתר, לא מתגלה, ורק כשהיא מתחתנת, כאשר החתן משפיע לה, גם במקיף וגם בפנימי, הוא מגלה את שרש הכלה.

המאמר מסיים בפסוק "הכל היה מן העפר"[ט]. הפסוק מובא כדי להסביר מהו שרש הכלה שנעלה משרש החתן – השרש נקרא "הכל היה מן העפר". זה מתאים לפרשת השבוע – צריך "לחיות עם הזמן", לקשר כל

ב קידושין ל, ב.
ג מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א עמ' מז; נוסחה אחרת במאמרי אדה"ז עה"ת ח"א עמ' קסט.
ד בראשית ל, מב.
ה רש"י בראשית מז, לא; ע"פ פסחים נו, א.
ו ע"פ בראשית רבה עו, א.
ז זהר ח"א קב, א; שם קכב, ב; שם קכט, א.
ח ד"ה "לכה דודי" תשי"ד.
ט קהלת ג, כ.

דבר לפרשה – בה כתוב "מי מנה עפר יעקב ומספר את רֹבע ישראל"[י], פסוק שהולך על הזיווג של בני ישראל[יא], "הקְשָׁרים ליעקב", שנמשלו לעפר.

שוב, מהדימוי בזהר של הזוג הראשון, אברהם ושרה, לנשמה וגוף, אני יכול בפשטות לומר שעולם הבא הוא הנשמה, החתן, ועולם הזה הוא הגוף, הכלה, ושרש העולם הזה גבוה מהעולם הבא.

עוה"ז (כלה) — נשמה בגוף; עוה"ב (חתן) — נשמה בלי גוף

אם אנחנו מעמיקים, צריך קצת לתקן את ההגדרות האלה: הרי עולם הזה הוא לא רק גוף. הגוף ישנו, אבל המעלה המיוחדת של העולם הזה, כמבואר באריכות בתניא קדישא[יב], היא שעולם הזה הוא נשמה בתוך גוף. זהו עיקר ההבדל בין עולם הזה לעולם הבא. אנחנו יהודים, יש לנו שני עולמות כל הזמן, עולם הזה הוא נשמה בתוך גוף ועולם הבא הוא נשמה בלי גוף, כך על פי פשט, כשמדברים על עולם הבא אחרי מאה ועשרים. עולם הבא שאחרי התחיה הוא שוב נשמה בגוף[יג], אבל כשהרבי אמר שיש לו אלוק אחד ושני עולמות הוא לא התכוון לעולם התחיה אלא לעולם הנשמות – עולם של נשמה בלי גוף – ובשבילו זה אותו הדבר, 'יש לי שני עולמות'. הדבר דומה למה שאמר רבי נחמן, שעבורי הסתלקות – מה שהחוקר יכול לעשות עם האקדח – היא כמו לעבור מחדר זה לחדר השני, לא 'ביג דיל', שום דבר עבורי.

אם כן, נפרש קצת יותר לעומק, שהחתן והכלה בשרש הם נשמה בלי גוף ונשמה בתוך גוף. לפי זה מבינים שהפלה היא העיקר – שכן פשיטא שהעיקר הוא נשמה בתוך גוף. לשם כך ה' ברא את העולם – "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ"[יד]. השמים הם רוחניות והארץ היא גשמיות, אבל הארץ היא בשביל "דירה בתחתונים"[טו] – שתהיה נשמה בתוך גוף, שגם הקב"ה יבוא לדור כבוד בעולם הזה דווקא, בו יש נשמה בתוך גוף.

חתן — רוח בצֶלֶם; כלה — נשמה בגוף (סגולת האשה)

נעמיק עוד יותר: האם נשמה בלי גוף היא בלי שום דבר, ערומה לגמרי? לא, הנשמה למעלה היא נשמה בתוך צֶלֶם – סוג של גוף רוחני, שנקרא צלם, סוד שדברנו עליו הרבה לאחרונה[טז]. יש לי עולם אחד שהוא נשמה בתוך צלם, זהו החתן, ויש עולם שני בו הנשמה ממש בתוך גוף, שהוא הכלה. שניהם צריכים להתחתן, להקים בית נאמן בישראל, מתוך הידיעה שיש לנו שותף שלישי, שבאמת הוא המוריד את עצם הנשמה, כמו שכתוב בגמרא[יז], לקשר שבינינו.

החתן, שהוא נשמה בתוך צלם, הוא לא בדיוק באותה דרגה של הנשמה כמו שהיא מלובשת בגוף אצל הכלה, זו יותר בחינת רוח. לפני שבחור מתחתן הוא רוח – רוח בתוך צלם. הוא צריך להתחתן כדי להתחבר עם נשמה בתוך גוף.

סגולת האשה היא "הכל היה מן העפר", דהיינו שהיא מתעברת, ושהעובר גדל בתוך הרחם שלה תשעה חדשים – העובר מתפתח, מקבל את כל ה-**רמח** אברים ו-**שסה** גידים,

---

י במדבר כג, י.

יא רש"י שם.

יב ליקו"א פרק לח.

יג רמב"ן בספרו שער הגמול (שלא כהרמב"ם בפיה"מ בהקדמת פרק חלק, ובכ"ד).

יד בראשית א, א.

טו ע"פ מדרש תנחומא נשא, טז.

טז החל משבת פרשת בחקתי שנה זו.

נעשה פרצוף שלם וכשהוא מוכן להוולד אחרי שהות של תשעה חדשים הוא יוצא לאויר העולם הזה. התודעה הזו, בה ה' ברא את האשה, שהיא מגדלת עובר בתוך הרחם שלה – היא תהליך של נשמה בתוך גוף. הנשמה מתחברת, שלב אחרי שלב, עם הגוף.

גם אחרי הלידה יש עוד שלבים של התחברות הנשמה לגוף. בר מצוה הוא גמר כניסת נפש האלקית לתוך הגוף, כמו שכותב אדמו"ר הזקן[יז]. **אבל התהליך של נשמה בתוך גוף, חיבור הנשמה והגוף, הוא הסגולה, הכשרון, הכושר, של האשה. אין לאיש את הכושר הזה — הוא לא יכול לחבר נשמה בגוף. רק לאשה יש כושר לחבר נשמה בגוף, כי זו המהות שלה — שלב אחר שלב, תהליך של חיבור נשמה בתוך גוף. ככל שהנשמה נכנסת עוד קצת לתוך הגוף — הגוף מתפתח עוד יותר. זה חוש שלם שלא קיים אצל האיש בכלל.**

ב. "הסתכל בשלשה דברים" בדרך לחופה

החתן, הכלה והשותף השלישי — "מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון"

המשנה באבות אומרת "עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו'"[יח]. יש כאן עוד שלישיה של 'יש לי שני עולמות ואלוק אחד':

עולם אחד הוא "מאין באת" – הנשמה לפני שירדה לעולם היתה בעולם הנשמות, שנקרא "הגוף העליון"[יט], ממנו צריכות להוולד כל הנשמות, דבר רוחני לגמרי. אחרי מאה ועשרים היא חוזרת לשם, ביתר שאת.

"לאן אתה הולך?", כאן למטה, לעולם הזה, ירידת הנשמה לגוף, ובאמת אתה הולך להתחתן. יהודי מהרגע הראשון – בפרט הזכר משעת ברית המילה – הולך להתחתן. כתוב[כ] שברית המילה נועדה להכין את הזכר לנישואין. מהרגע הראשון "לאן אתה הולך?", הולך להתחתן, להקים בית.

"מאין באת" היינו החתן עצמו, שבא מטפה – לא נאמר את התואר שחז"ל אומרים על הטפה הזאת... אבל הוא בעצמו הטפה. כך הוא צריך לחשוב, במיוחד לפני שהוא הולך להתחתן. לפני כמה ימים[כא] ספרנו סיפור חשוב מאד על רבי נפתלי מרופשיץ – שתיכף נוכל לשיר את ניגון "שיר השירים" שלו – שאמר שחתן לפני החופה חייב לבכות. יש סיפור שלם איך רבי נפתלי פעל את בכיית החתן, ודי למבין. הטפה היא רוח בתוך צלם. צריכים את הרוח בתוך הצלם, בשביל לעורר את החוש, את הכשרון, של הכלה – נשמה בתוך גוף.

שוב, "מאין באת" – היינו החתן בעצמו. "ולאן אתה הולך" – היינו הכלה[כב]. עוד מעט הולכים לכסות את פני הכלה. זה המקום לחשוב "מאין באת ולאן אתה הולך". ברגע שמכסים את פני הכלה מגיעים כבר ל"לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון". כבר מרגע זה והלאה צריך לדעת טוב-טוב "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" – האלוק האחד שיש לו שני עולמות, השותף השלישי של הנישואין.

יז שו"ע אדה"ז או"ח מהדורה תניינא סימן ד סעיף ב. וראה בציונים שם.

יח אבות פ"ג מ"א.

יט וראה יבמות סב, א; ע"ז ה, ב (וברש"י ותוספות שם).

כ וראה מעין גנים תצוה הערה ה, ובכ"ד.

כא אור לה' תמוז — פרצוף החק (בספירת ההוד).

כב וראה שער מאמרי רז"ל על משנתנו: "כי כתר הז"א נק' אי"ן וכתר הנוק' נק' א"ן חסר יו"ד".

יחוד-ברכה-קדושה בין חתן וכלה

יש במשנה הזו עוד עניין, יש את ה"אין", "מאין באת", ויש את ה"לאן אתה הולך" – יש "אין", עם **י**, ויש "אן", בלי **י**. **אין** ועוד **אן** שוה **יבֹק**. יבֹק הוא סוד מאד גדול בקבלה של מעבר מעולם לעולם. בזהר כתוב ש**יבק** זה ר"ת **י**חוד-**ב**רכה-**ק**דושה[כג] – דבר שקשור מאד לזיווג החתן והכלה[כד].

יש כמה פירושים איפה היחוד, איפה הברכה ואיפה הקדושה[כה]:

לפי דרושי חב"ד[כו] הקדושה היא במוחין, בחב"ד. בשעת היחוד בין החתן והכלה צריכות להיות מחשבות קדושות מאד, מאד משפיע על הילד[כז], במיוחד על סוד הצלם שלו[כח]. ברכה, בסוד **יבק**, היא בלב – ברגש. כמו ששמענו במאמר, "כבוד חתן" הוא אהבת החתן לכלה ו"כבוד כלה" הוא אהבת הכלה לחתן, הכבוד ההדדי הוא סוד הברכה, שרש הברכה, מקור הברכה. והיחוד הוא הקשר עצמו, הנה"י.

יוצא שהקדושה היא החב"ד, הברכה היא החג"ת והיחוד הוא הנה"י – בעיקר על ידי היסוד. מהי הכוונה של מדרגת היחוד? כמו שהרבי הרש"ב השיב לבחור ששאל מה לכוון במקוה – שכן אי אפשר לכוון בו מחשבות קדושות – שצריך להיות מרוכז בדיוק במה שאתה עושה, 'עכשיו אני מוריד את החולצה, אני עכשיו לובש את החולצה, לובש את הגרביים'. יש ריכוז של "בכל דרכיך דעהו"[כט].

לא סתם לחשוב שאני לובש גרביים, אלא שיש בכך "בכל דרכיך דעהו" – אפשר לדעת, להתחבר עם הקב"ה על ידי לבישת הגרביים. זהו הרובד של היחוד בנפש, והוא בא לידי ביטוי במיוחד ביחוד בין החתן והכלה.

פעמיים "הסתכל בשלשה דברים"

מי אומר "הסתכל בשלשה דברים"? הביטוי "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה דע מ..." מופיע פעמיים בפרקי אבות – כל פעם בתחלת פרק. בתחלת פרק ב יש מאמר של רבי, רבינו הקדוש, שאומר "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה דע מה למעלה ממך, עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים". בתחלת פרק ג אותו דבר, רק מאמר של מישהו אחר – "עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה דע מאין באת".

יש כאן שמונה מילים זהות, "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה". אחר כך עוד מלה משותפת – "דע", המלה התשיעית. כנראה המלים הן כנגד הספירות ו"דע" הוא כנגד היסוד (שם עצם היחוד של "והאדם ידע את חוה אשתו"[ל] כנ"ל). אחרי "הסתכל" כתוב "דע", כמו "דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה"[לא], צוואת דוד המלך לבנו שלמה המלך. אחר כך יש עוד אות משותפת, **מ** – "דע מ[ה]" ו"דע מ[אין]" – כנראה שה-**מ** הזו היא ה**מ**לכות.

רק לתת סימן לשני המאמרים האלה – שכנראה הולכים יחד – "בן **בג בג** אומר הפך בה והפך בה דכולא בה"[לב]. סימן שני הפרקים,

כג זהר ח"ג רטז, ב-ריז, א ובכ"ד (ראה שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' קפג ואילך).

כד ראה יין משמח ח"ה תורה "יחוד, ברכה, קדושה".

כה ראה שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' נב.

כו שער היחוד פרק ל (קל, ב); שערי תשובה ח"א מב, ב; מאמרי אדמה"א דברים ח"ג עמ' תתקכז ואילך.

כז זהר ח"א קיב, א; זהר חדש יט, ב. תניא סוף פ"ב.

כח לקוטי תורה ויראו; טעמי מצות בראשית (מצות פריה ורביה).

כט משלי ג, ו.

ל בראשית ד, א.

לא דברי הימים-א כח, ט.

לב אבות פ"ה מכ"ב.

תחלת פרק **ב** ותחלת פרק **ג** בפרקי אבות. צריך לזכור את שני המאמרים של "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה דע מ..." – שניהם הולכים על זיווג חתן וכלה. "הסתכל" – "מי מנה עפר יעקב", ה' מסתכל על כל טפה וטפה[יב] ומצוה להתדמות אליו[לג]. הסתכלות היא במיוחד בשעת החבור בין החתן והכלה. אז צריך להסתכל בשלשה דברים – להסתכל בכך שיש שלשה שותפים באדם; להסתכל בשעת הזיווג – התבוננות טובה בשביל לבכות – להרגיש כמו הרבי הקודם עם אקדח בפנים, ואז צריך להרגיש מי אתה, יהודי או גוי, אם אתה יהודי אינך פוחד כי יש לך שני עולמות ואלוק אחד. לא צריך לפחד, "אין פחד כלל"[לד]. "בן בג בג אומר הפוך בה והפוך בה דכולא בה" – הכל נמצא בשני המאמרים האלה של "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה".

סוד מהללאל ועשרת הדורות מאדם עד נח בחיי האדם

מכל השמות במשניות שהזכרנו המיוחד ביותר הוא מהללאל, אבא של עקביא, שם יפהפה, שקצת פלא שלא הרבה נותנים אותו. מהללאל הוא הדור החמישי לאנושות, כיצד? אדם שת אנוש קינן ופתאום מהללאל. מאיפה לקינן היה השכל וההשראה? אולי זה בא מאשתו, הנשים היו נותנות שמות. אחר כך יש למהללאל בן שנקרא ירד, אחר כך חנוך. על חנוך שמענו הרבה, שהוא משהו מיוחד, אבל מהללאל הוא השם הכי מיוחד כאן. אחר כך מתושלח, למך ונח, בסדר, אבל הכי יפה ומיוחד זה מהללאל.

יש שיחה של הרבי[לה] שכל הסדר מאדם עד נח הוא כל תולדות העולם, מבריאת העולם עד ביאת המשיח, הכל מאדם עד נח. צריך לומר שגם בחיי האדם הסדר הוא מהלידה עד שהנשמה חוזרת למעלה, מנוחתו כבוד – מאדם עד נח:

מהו אדם? "עיר פרא אדם יולד"[לו]. איך הוא נולד? עיר פרא, פרא אדם. אנחנו יוצאים מפרשת פרה אדֻמה, דרשנו שפרה אדומה היא פרא אדם. כך הוא נולד.

אחר כך שת, לשון יסוד, פגם הברית[לז].

אחר כך אנוֹש – לשון אנוּש.

אם זה המצב, מה צריך לעשות? להתחתן, לעשות קִנְיָן, כעת הולכים לעשות קידושין. מהו **קנין**? **קינן**. התיקון היחיד – הוא כבר שת-אנוש, ככה זה רוב הבחורים, שיהיו בריאים, אז מה? – קינן, "האשה נקנית"[לח], קידושין, צריך לקדש אשה.

מהללאל – מהללאל הוא היחוד של האיש והאשה. זה ה**יבק**, "מ**אין** באת ול**אן** אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", הכל בשעת היחוד. מהללאל, השם היפה הזה, הוא כוונת **יבק**, **י**חוד-**ב**רכה-**ק**דושה.

אחר כך ירד – ירידת הנשמה לתוך הגוף. על ידי מהללאל, היחוד של החתן והכלה, ממשיכים נשמה קדושה, מהמקום הכי גבוה, לרדת לתוך הגוף.

אחר כך חנוך – צריך להתמסר לחינוך של הילד. הוא הדור השביעי, "כל השביעין חביבין"[לט]. אחרי שיש לך ילד צריך לחנך את הילד – חנוך.

אחר כך מתושלח – צריך לגדל אותו עד

לג דברים כח, כט: "והלכת בדרכיו".

לד ע"פ לקוטי מוהר"ן תנינא מח. ראה אור ישראל ח"א עמ' ס.

לה תורת מנחם חלק יח שיחת שבת בראשית.

לו איוב יא, יב.

לז ראה עמודיה שבעה בראשית ב'ששי'.

לח קידושין פ"א מ"א.

לט ויקרא רבה כט, ט.

שאתה שולח אותו מהבית, גם לישיבה וגם להתחתן.

אך כך אתה נשאר למך, ובסוף אתה נח...

זהו הסדר מאדם עד נח, אבל העיקר הוא מהללאל. בכך אנחנו מברכים את החתן והכלה שלנו.

תמימות ושמחה

אחרי שהחתן בכה כמו שהיה צריך, אפשר גם לשמח אותו: החתן הוא תמים של הרבי הרש"ב, שייסד את ישיבת תומכי תמימים, וגם הכלה היא תמימה, "תורת הוי' תמימה"[מ]. מהו תמים? אחד שהוא ערנסט און פריילעך, רציני ושמח. אני מדבר לכל התמימים כאן, ומי שלא לומד בתומכי תמימים גם יכול להיות תמים. תמימות היא פנימיות ההוד[מא], ערנסטקייט, ו"בינה עד הוד אתפשטת"[מב], פנימיות הבינה היא שמחה[מג] והיא מתגלה בהוד – התמים עובד את ה' בשמחה. ככה הם החתן והכלה שלנו, גם אנשים רציניים – רצינות אולי היא לא המלה הכי טובה, יש כמה מלים שצריך לומר באידיש, ואחת מהן ערנסטקייט, ומי שערנסט יש לו גם יעדים בחיים ובמסירות נפש, הוא הולך על היעדים שלו – והוא שמח, כמו התם של רבי נחמן בסיפורי מעשיות[מד], הדבר שהכי מאפיין אותו – שהוא תמיד שמח, אבל הוא גם רציני – "רק בלי ליצנות", ח"ו – והוא שמח.

הכל אחד — שלשה רק בשביל שעשוע ה' מהתשובה לגוי

נסיים עם עוד וואַרט: בשביל מה צריך שני עולמות ואלוק אחד? הרי "גאט איז אלץ און אלץ איז גאט"[מה], ה' הוא הכל והכל הוא ה' – למה צריך שלשה שותפים? למה לדבר על שלשה בכלל?! אנחנו לא בקטע של שילוש, ר"ל! גם "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה" – בשביל מה צריכים את השלשה? הרבי אכן אהב מאד את המספר שלש, אבל הרי ה' הוא הכל – אני ה', הכלה היא ה' והקב"ה הוא ודאי ה'. בשביל מה צריך את השלשה? מה זה שני עולמות ואלוק אחד? הרי הכל אחד!

צריך זאת רק בשביל הגוי והאקדח. ביני לבין עצמי אני יודע שהכל אחד, הכל אותו דבר – גם החתן, גם הכלה והקב"ה הם אותו דבר. אבל יש גוי עם אקדח – האקדח הוא צעצוע, חלק משעשוע העולם הזה שיש צעצועים. כמו הצפור המדברת[מו], עושה שמח לקב"ה הצעצוע הזה, עם התשובה של הרבי. כאשר הרבי ענה את התשובה שלו הקב"ה צחק מתוך רוב נחת. שככה החתן והכלה יעשו נחת לקב"ה. שני עולמות ואלוק אחד זו בדיחה (שענינה השפעה חיצונית מהחתן אל הכלה שלפני היחוד הפנימי שאז הכל אחד ממש, כמו ששמענו במאמר) כדי לעשות נחת לקב"ה, וצריך איזה גוי כדי לעורר זאת, מי שמאיים עם אקדח.

מ תהלים יט, ח.

מא ראה סוד ה' ליראיו שער א פי"א (וביאורו בשיעורים בסוד ה' ח"ג); אל עולם הקבלה פ"ז; הנפש פי"ב.

מב ע"פ הקדמת תקוני זהר ז, א.

מג ראה סוד ה' ליראיו שער א פ"ג (וביאורו בשיעורים בסוד ה' ח"ג); אל עולם הקבלה פ"ז; הנפש פ"ו.

מד מעשה מחכם ותם.

מה מאמר ר' אייזיק מהומיל באגרת. האגרת נדפסה בספר לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).

מו ראה אור תורה (הוצאת קה"ת, הוצאה שניה) אותיות שי ו-שפח (וברבוי מאמרים בחסידות).

טעם מצוה תקיעת שופר

"עלה אלהים בתרועה הוי' בקול שופר"[א]

בפרשת פינחס כתובה מצות שופר בראש השנה, "וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם"[ב]. לדעת הרמב"ם והחינוך, המצוה היא "לשמוע קול שופר"[ג] – השמיעה. וכן נוסח הברכה "לשמוע קול שופר", וכ"כ הרמב"ם בעניין שופר הגזול "שאין המצוה אלא בשמיעת הקול"[ד]. ומבואר יותר כתב הרמב"ם בתשובה: "המצוה היא השמיעה, לא התקיעה"[ה].

אולם בספר יראים ובסמ"ג מבואר שהמצוה היא התקיעה[ו], וכן נראה מדברי הרס"ג[ז]. וכן נוסח הברכה לשיטת היראים והסמ"ג "על תקיעת שופר", וכן דעת רבינו תם[ח]. להלכה, נפסק בטור ושו"ע[ט] לברך "לשמוע קול שופר", ודעת הפרי חדש שהוא לעיכובא אבל שאר אחרונים פסקו שבדיעבד אם ברך "על תקיעת שופר" יצא ידי חובה[י].

ובאחרונים יש שכתבו שהמצוה היא בשניהם, התקיעה והשמיעה, כמ"ש המנחת חינוך "דשניהם הן השמיעה והן התקיעה הוא המצוה ואחד בלא חבירו לא מהני"[יא]. אך בפשטות זה אינו מתאים לדברי הרמב"ם הנ"ל (וכן לדעת החינוך, ותימה על המנ"ח שלא הרגיש בזה).

אכן, בספר יום תרועה (שהמנ"ח מציין אליו) מדייק "דמצות ראש השנה היא התקיעה והשמיעה שניהם יחד, ועיקר המצוה היא השמיעה". וכן לשון הזהב של אדמו"ר הזקן "ולמה אין מברכין לתקוע בשופר לפי שהתקיעה אינה עיקר המצוה אלא שמיעת קול שופר הוא עיקר המצוה"[יב]. אמנם היום תרועה מסיק שדעת הרמב"ם אינה כן, מכח דבריו המפורשים בתשובה, אך מדברי אדה"ז נראה שהוא מתכוון לומר כך גם בדעת הרמב"ם – שעיקר המצוה היא השמיעה בלבד ומכל מקום גם התקיעה חלק מהמצוה (לא רק בתור הכנה כמו עשיית סוכה)[יג], ולכן צריך שיתקע בר חיובא. וכיו"ב כתב באבני נזר, שכיון שנאמר "תקעו בחודש שופר"[יד] – וכן לשון הגמרא "למה תוקעין... רחמנא אמר תקעו"[טו] – לכן "אף דהתכלית הוא השמיעה מכל מקום בעינן שיפעול זאת במעשה והיינו שיתקע כדי שישמע או שיתקע שלוחו"[טז].

א תהלים פא, ד.

ב במדבר כט, א.

ג רמב"ם בסהמ"צ מצות עשה קע. וכיו"ב במניין המצוות בהלכות שופר ובהלכות עצמם. חינוך מצוה תה.

ד הלכות שופר פ"א ה"ג. עיי"ש במפרשים שהאריכו.

ה שו"ת הרמב"ם סימן קמב, עיי"ש.

ו יראים סימן תיט. סמ"ג עשין מב "מצות עשה לתקוע בשופר בראש השנה".

ז עשה נד "תקיעה".

ח כמובא ברא"ש ראש השנה פ"ד סימן י.

ט או"ח תקפה, ב.

י ב"ח ומג"א ועוד.

יא מצוה תה, עיי"ש. וכ"כ בשאגת אריה סי' ו.

יב ולשון זה נמצא כבר בתרומת הדשן סימן קמ.

יג ראה לשון אדה"ז סי' תקפו, ד, לגבי שופר הגזול "לפי שמצות השופר אינו אלא השמיעה בלבד ואין בשמיעת קול דין גזל שהרי בשמיעתו אינו נוגע בשופר כלל ולפיכך אף על פי שתקע בו באיסור גזל כיון שבעיקר המצוה דהיינו השמיעה אין בה איסור גזל יצא ידי חובתו" — פתח בלשון הרמב"ם "אינו אלא השמיעה בלבד" וסיים "בעיקר המצוה דהיינו השמיעה". וכיו"ב בסימן תקפח, ו-ז, עיי"ש.

יד תהלים פא, ד.

טו ראש השנה טז, א.

טז אבני נזר או"ח סי' מ. ובשם הגר"ח מבריסק אומרים:

נמצא שיש ארבע אפשרויות בהגדרת המצוה: רק השמיעה, כפשט הרמב"ם (והתקיעה היא כהכשר מצוה). רק התקיעה, כדעת הרס"ג (והשמיעה היא תנאי במצוה). התקיעה והשמיעה יחד, כלשון המנ"ח. השמיעה היא עיקר המצוה, כדברי אדה"ז (וכן עיקר להלכה).

טעמי השיטות

בדרך הפשט, ידוע מה שכתב הרס"ג שטעם תקיעת שופר בראש השנה הוא המלכת-הכתרת הקב"ה[יז]. וברור שבהמלכת המלך התוקע עושה מצוה (לפחות) כמו השומע, "הריעו לפני המלך הוי'"[יח], שניהם משתתפים בהמלכת המלך. והרמז: **תוקע שומע = מלכות מלכות**. ולפי זה מובנת גם דעת רס"ג עצמו שהמצוה היא התקיעה דוקא (או שנאמר שעיקר המצוה בתקיעה, בדומה לדעה שעיקר המצוה בשמיעה).

אמנם הרמב"ם כתב "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם"[יט], וטעם זה מתאים לשיטתו שהמצוה היא בשמיעה דוקא. וכיו"ב כתב הריטב"א[כ] "דהכא שמיעת השופר היא עיקר המצוה וכונת התורה כדי שיעור אדם לחזור בתשובה וגם שיכוון לרצות למדת הדין ביום הזה".

ובפנימיות: היחס בין תקיעה לשמיעה הוא זכר ונקבה. לשון תוקע שייך בזכר הפועל בכח (וכן בלשון חז"ל תוקע הוא כינוי לזיווג[כא]), ולשון שמיעה שייך בנקבה המקבלת את הפעולה. והנה עיקר הכוונה בראש השנה הוא בנין המלכות[כב], ובזה מובן דעת הרמב"ם שהמצוה בשמיעה דוקא, וכן דעת אדה"ז שעיקר המצוה בשמיעה – תיקון המלכות-הנוקבא. ומכל מקום לכו"ע צריך להיות גם בחינת הזכר, כנ"ל שכולם מודים שיש דין בתקיעה כמעשה המצוה. וכן מבואר בכוונות עד כמה חשוב מעשה התוקע, וצריך שיאדימו פניו[כג].

ליתר דיוק, הרי "המעשה הוא העיקר"[כד], והמלכות היא המעשה בכל מקום. אלא שיש שני צדדים מהו המעשה כאן: 'מעשה המצוה' (כהגדרת האחרונים) היא התקיעה, ואילו השמיעה היא 'קיום המצוה' שנעשה יחסית בדרך ממילא, שהרי השומע שומע מאליו (אלא שצריך כוונה לצאת). אולם מצד שני השמיעה היא העיקר, דהיינו שהיא עיקר המעשה בפועל. והנה "גדול המעשה [המכריח] יותר מן העושה"[כה] – וכן כאן יש בחינה שגדול התוקע, המכריח את השומע לשמוע, יותר מן העושה-השומע (כמו שגדול הזכר, הכובש, יותר מהנקבה הנכבשת).

והנה נאמר "עלה אלהים בתרועה הוי' בקול שופר", ומבואר שבתקיעת שופר ה' עולה מכסא דין (שם אלהים) ויושב על כסא רחמים (שם הוי'). ויש לומר שהרישא "בתרועה" מדבר על התקיעה עצמה (ולא נאמר "בקול תרועה"), והסיפא "בקול שופר" מדבר על שמיעת קול השופר (כנוסח "לשמוע

קיום המצוה הוא השמיעה ומעשה המצוה הוא התקיעה.

יז אבודרהם, סדר תפלת ראש השנה. זהו הראשון (והעיקרי) מעשה טעמים שכותב שם וראה בספר תום ודעת, בהוספה למאמר יום תרועה.

יח תהלים צח, ו.

יט הלכות תשובה ג, ד.

כ ר"ה לד, א.

כא למשל יבמות נד, א "נפל מן הגג ונתקע".

כב כמבואר באריכות באריז"ל. בנין המלכות הוא בכל עשרת ימי תשובה, ומתחיל בראש השנה בכתר של המלכות.

כג שער הכוונות ר"ה דרוש ז.

כד לשון הרבי, לפי אבות ג, טו "והכל לפי רוב המעשה".

כה בבא בתרא ט, א.

קול שופר", או "בקול שופר", כדלקמן) – דהיינו שע"י התקיעה ה' עומד מכסא דין, ועל ידי השמיעה יושב על כסא רחמים. וגם מזה מובן שהשמיעה היא עיקר המצוה, הישיבה על כסא רחמים, והתקיעה היא המעשה המכשיר ומקדים.

נוסח הברכה

בנוסח הברכה יש ארבע דעות: א. דעת הרמב"ם והשו"ע "לשמוע קול שופר". ב. נוסח אחר הוא "לשמוע בקול שופר" כמו שמובא בהרבה ראשונים, ואמנם הפוסקים דחו דעה זו מהלכה כיון ש"לשמוע בקול" פירושו לציית לקולו, ומכל מקום כתבו כמה אחרונים שבדיעבד אם ברך "בקול" יצא ידי חובה[כג], ויש לומר בטעם נוסח זה שהוא ע"פ הפסוק "הוי' בקול שופר", ועוד (בפנימיות עכ"פ) שפירושו לשמוע-להבין את המסר של השופר (כמו המלכת ה' וחזרה בתשובה כנ"ל, וכן לשמוע את "הוי' בקול שופר" ישיבת ה' על כסא רחמים). ג. דעת היראים והסמ"ג "על תקיעת שופר". ד. ויש שכתבו הנוסח "לתקוע בשופר"[כד], אך דעת היראים וסיעתו מבוארת בכך שהתקיעה יכולה להיעשות בידי אחרים ובכל כהאי גוונא מברכים "על"[כה]. כאמור, להלכה נפסק שיצא (בדיעבד) בכל הנוסחים, דוגמה מובהקת ל"אלו ואלו דברי אלהים חיים".

ארבע הדעות מכוונות כנגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה. לשון תקיעה היינו הזכרים, י-ו, כנ"ל שתקיעה שייכת לזכר, ולשון שמיעה היינו הנקבות, ה-ה, כנ"ל ששמיעה שייכת לנקבה. ובפרט:

"על תקיעת שופר" כנגד **י**, חכמה. נוסח זה (לעומת "לתקוע") מתייחס לעצם התקיעה שנעשית גם ע"י אחר ולכן שייך לחכמה המופשטת יותר. וכן דעת רבינו תם, המכוון בכל מקום כנגד מוחין דאבא (כידוע בענין תפילין דר"ת[כו]);

"לשמוע בקול שופר" כנגד **ה** עילאה, בינה. לשמוע-להבין את המשמעות שייך לבינה כמובן;

"לתקוע בשופר" כנגד **ו**, פרצוף הזכר (ז"א) – פעולת התקיעה עצמה, עד שיתאדמו פני התוקע (הפנים של ז"א);

"לשמוע קול שופר" כנגד **ה** תתאה, מלכות. במלכות מודגש ש"המעשה הוא העיקר", וכאן העשיה היא השמיעה כפשוטה, המעשה השוה בכולם. **מעשה** אותיות **שמעה**.

כו כ"כ אליה רבה, פרי מגדים ומשנה ברורה. ואע"פ שבדברי אדמו"ר הזקן לא מפורש, נראה שהוא מודה לזה. ולדעת הפר"ח שאם ברך "על תקיעת שופר" לא יצא ידי חובה, יתכן שגם אם ברך "לשמוע בקול שופר" לא יצא ידי חובה.

כז רב יהודאי, מובא באוצר הגאונים בראש השנה.

כח אלא שיש שיטות שונות מתי מברכים ב-ל ומתי ב-על, ראה אנצ"ת ערך ברכת המצוות וש"נ.

כט ראה אשא עיני, מאמר תפילין דרש"ו ותפילין דר"ת.

דבר יום ביומו פרשת פינחס

ראשון — עקידת פינחס

"פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי. לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". עד עכשיו היה פינחס בן למשפחת כהנים, אבל לא היה כהן בעצמו. רק לאחר מסירות הנפש שלו לכפר ולהציל את ישראל, הוא זוכה להיות כהן בעצמו.

פינחס = יצחק. מסירות הנפש של פינחס דומה למסירות הנפש של יצחק אבינו בעקידה. באמת, מוסבר בקבלה שעד העקידה היתה ליצחק אבינו נשמה בבחינת נקבה. רק לאחר העקידה ובזכותה, נוסף בו הצד הזכרי של הנשמה, והוא יכל להוליד, להיות אב בעצמו (ואז גם נולדה רבקה אמנו, בת זוגו). כך גם פינחס: במעשה הקנאות ומסירות הנפש שלו, נכנס בו חלק נוסף של הנשמה, כמו שאומר האר"י הקדוש שבשעת מעשה נכנסה בפינחס נשמת נדב ואביהוא (שנפשם נמסרה בפועל). כעת פינחס יכול להיות כהן בעצמו, אב לבניו אחריו שיהיו כהנים לעולם.

"פינחס זה אליהו", אליהו הנביא מבשר הגאולה. חז"ל אומרים שאליהו הנביא עושה את שליחותו בארבע 'עפיפות'. והרמז: **אליהו** כפול 4 = **פינחס**. שמו של פינחס עצמו כתוב ארבע פעמים בתורה. ארבע פעמים **פינחס** = **ארץ ישראל**. פינחס זכה להיכנס לארץ ישראל.

[שעשועים יום יום]

שני — שבטי יה

"רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפַּלְאִי... אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הָרְאוּבֵנִי". בכל המשפחות של השבטים, נוספו אותיות י-ה, כמו **ה**חנכי, ומפרש רש"י שהדבר הוא עדות על כשרות הייחוס של בני ישראל, גם בהיותם בשעבוד מצרים, "שבטי יה עדות לישראל" – השם הקדוש י-ה חותם את שמותם לעדות.

הסימן הזה נמצא בכל שמות המשפחות, אבל בשמות השבטים עצמם הוא מופיע רק בשלשה: הָרְאוּבֵנִי, הַשִּׁמְעֹנִי, הַזְּבוּלֹנִי. למה צריך לחתום על שלשה אלו?

בזיווג שממנו נולד ראובן יש לכאורה פגם, שהרי מחשבת יעקב באותו לילה היתה על רחל. לכן צריך להודיע שבכל זאת השכינה שורה בזיווג. ובפנימיות, יעקב אבינו מוסר את עצמו בידי ה' ומכוון את מעשיו לפי איך שהקב"ה יגלגל את הדברים, גם מעבר לידיעתו.

שמעון נקרא כך "כי שמע ה' כי שנואה אנכי". אם כך, לכאורה יש פגם בחיבור יעקב ולאה שממנו נולד שמעון ("בני שנואה"). לכן צריך שוב לחתום, ולהודיע שלא היתה באמת שנאה ח"ו.

וזבולון – הוא הבן האחרון של לאה. הנה נולד לה בן שישי, ובכל זאת יעקב מעדיף את רחל... ובכל זאת, בני לאה כשרים ומיוחסים בתכלית.

והנה רמזים יפים לאהבת יעקב ולאה בשלשת השבטים הללו: **ראובן שמעון זבלון** = "**ואהבת לרעך כמוך**"! ועוד, הערך הממוצע של ר"ת השמות **ר**אובן **ש**מעון **ז**בלון הוא **אהבה** בריבוע. ראובן הוא הבן הראשון של יעקב,

שמעון השני וזבולון העשירי – **א-ב-י = אהבה**[א].
[מתוך יין משמח]

שלישי — תזמורת נשים

בפרשת פינחס מודגש מקומן של הנשים. האשה הראשונה בפרשה היא כזבי בת צור, שנהרגה בידי פינחס. אחר כך מוזכרות חמש בנות צלפחד, "מַחְלָה וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה". אחר כך "וְשֵׁם בַּת אָשֵׁר שָׂרַח". ולבסוף שתים בפסוק אחד "וְשֵׁם אֵשֶׁת עַמְרָם יוֹכֶבֶד בַּת לֵוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּלֶד לְעַמְרָם אֶת אַהֲרֹן וְאֶת מֹשֶׁה וְאֵת מִרְיָם אֲחֹתָם". סך הכל תשע נשים!

והנה קשר מובהק בין האשה הראשונה והאחרונה. על כזבי כתוב "כָּזְבִּי בַת נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם [אחותם של המדינים]", ועל מרים כתוב "מִרְיָם אֲחֹתָם", לעומת שאר הנשים המיוחסות רק על שם אביהן.

האר"י הקדוש אומר שכזבי קשורה לדמות האשה המפתה, לילית (הקשורה ל"חוה הראשונה"). **לילית = תֹּף**. ה**פיתוי** השלילי קשור ל**תופים**, סגנון וקצב מסוים של מוזיקה המכניס לאווירה מתאימה. אבל לעומת זה יש תף בקדושה, "וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן אֶת הַתֹּף בְּיָדָהּ וַתֵּצֶאןָ כָל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתֻפִּים וּבְמְחֹלֹת". אם כן, מרים מתקנת את הפגם של כזבי, ובאמת בתוך כזבי עצמה היה ניצוץ גדול מאד שצריך להיות מתוקן. כך מצטרפות כל הנשים בפרשה לתזמורת קדושה. גם **זמרי** בן **סלוא** מצטרף לחגיגה, זָמָר המסלסל בקולו.
[משיעור כ' תמוז תשע"ג]

רביעי — קול האשה

"כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דֹּבְרֹת נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזַּת

נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן". בנות צלפחד מצוינות לשבח, ומהוות דוגמה ומופת לבנות ישראל הכשרות.

לבנות צלפחד יש כח בדיבור, "כן בנות צלפחד דברת". בנות צלפחד מחבבות את ארץ ישראל וזוכות לנחלה בארץ. אם נחבר את הדברים: לבנות צלפחד וההולכות בדרכן, עד היום הזה, יש כח מיוחד של הסברה בנוגע לשלמות הארץ.

דברי אמת הנובעים מחכמת הלב של נשים צדקניות, יכולים לפעול רבות בכל דבר שבקדושה, ובמיוחד בעניין שלמות הארץ. הכח הזה מתגלה במיוחד בדורות האחרונים, כמו שמוסבר בקבלה ובחסידות שבעולם הזה שומעים רק את קול האיש, אבל לעתיד לבוא (ההולך ובא בימינו) מתקיים "ישמע בערי יהודה... קול חתן וקול כלה". "בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ובזכותן עתידים להגאל".

חמישי — תמיד ומוסף

"פרשת המוספים" פותחת בקרבן התמיד, שני כבשים בכל יום. ולאחר מכן קרבנות המוסף: מוסף שבת, מוסף ראש חודש, וקרבנות המוספים בכל המועדים.

אתמול (ב'רביעי') קראנו שה' מצוה את משה רבינו למנות את יהושע בן נון כמנהיג הממשיך אחריו. למה נבחר יהושע, ולא פינחס המוזכר לשבח בתחילת הפרשה?

יהושע מצטיין בשקדנות והתמדה, "לא ימיש מתוך האהל", יום יום משמש את משה, כמו קרבן התמיד. ואילו פינחס מצטיין במעשה מיוחד של קנאות ומסירות נפש, התלהבות קדושה היוצאת מגדר הרגיל בשעת הצורך – כמו קרבן מוסף.

קרבן התמיד הוא היסוד, לכן כאשר צריך להכריע מי יהיה המנהיג – נבחר יהושע. אבל לצד יהושע צריך את 'הפלפל' של פינחס

א **ראובן-א** = 20 פעמים **אהבה**. **שמעון-ב** = 36 (**לאה**) פעמים **אהבה**. **זבלון-י** = 8 פעמים **אהבה** עם הכולל. והכל יחד 64 פעמים **אהבה** (=**ארץ ישראל**) עם הכולל.

הפורץ מחסומים.

הבעל שם טוב לימד יסוד חשוב בעבודת ה': "**זריזות במתינות**". זריזות היא המידה של פינחס ומתינות היא המידה של יהושע. מתינות לבד יכולה להפוך לעצלות. זריזות לבד יכולה להפוך לפזיזות. צריך לחבר את שניהם גם יחד.

[הממד הפנימי]

שישי — פסח לה'

"וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַה'". פסח פותח את מחזור החגים בתורה, לכל חג קרבן המוסף המיוחד לו. אבל הפסוק הראשון שהבאנו מתייחס ל**קרבן פסח** (בי"ד בניסן) שלא שייך למערכת הקרבנות של המוספים (המוספים מתחילים בקרבן מוסף של ט"ו בניסן). אם כן, מדוע בכלל מוזכר כאן קרבן הפסח?

הפסח הוא היסוד וההתחלה של עם ישראל, כמו ברית מילה בימיו הראשונים של היהודי (ולא לחנם יש קשר מיוחד בהלכה בין ברית מילה לקרבן פסח). כל ההמשך בא על גבי היסוד הזה, ולכן לפני שעוסקים בחגים ובמוספים מזכירים את קרבן הפסח.

קרבן פסח הפותח את החגים הוא כמו קרבן התמיד הפותח את פרשת המוספים, ואם הפסח הוא כמו ברית מילה הרי קרבן התמיד הוא כמו הלידה. רמז ליחס ביניהם: ממוצע המלים **תמיד פסח = אש**, כמו שפותחת הפרשה "את קרבני לחמי לאִשַּׁי", וההפרש בין **תמיד** ל-**פסח** הוא **אשה**, "אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַה'".

פסח להוי' = צדיק. המושג צדיק שייך לתיקון הברית, מידת היסוד, כמו בפסוק "צדיק יסוד עולם". ספירת היסוד היא השישית במידות הלב, וכן העלייה של 'שישי' בכל פרשה שייכת במיוחד ליסוד. הביטוי **פסח להוי'** מופיע שבע פעמים בתורה, חמש פעמים עד ספר דברים ופעמיים בספר דברים (חלוקת **זהב**, **ז** מתחלק ל:**ה-ב**). בשתי הפעמים האחרונות נאמר **פסח להוי' אלהיך** – 5 פעמים **פסח להוי'** ועוד 2 פעמים **פסח להוי' אלהיך** = 10 פעמים **יוסף הצדיק**, הדמות העיקרית של ספירת היסוד.

[עמודיה שבעה]

שבת — התו השמיני

"בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ". שמיני עצרת – המכונה היום בארץ ישראל "שמחת תורה" – הוא השיא והפסגה של החגים.

סוד המספר שמונה רמוז במלה **אז**, כמו "אז ישיר – **א** על-גבי **ז**, האחד שעל-גבי השבעה. המספר שבע הוא שלמות השייכת לעולם הזה, כמו שבעת ימי השבוע, והשמיני הוא מה שמעל הטבע. בסוכות מקריבים בסך הכל שבעים פרים (10 פעמים 7), לכפר על שבעים אומות, אך בשמיני עצרת מקריבים פר אחד בלבד, כנגד עם ישראל – ביום זה נמצאים ישראל והקב"ה לבדם.

והנה עוד שמיניות: פרשת פינחס היא הפרשה השמינית בספר במדבר, ושם הפרשה **פינחס** = 8 פעמים שם **הוי'**. למעשה, לפני סוכות יש בפרשת המוספים שמיניה נוספת: שבעה ימים מיוחדים – שבת, ראש חודש, יום ראשון ושביעי של פסח, שבועות, ראש השנה ויום כיפור – ולפניהם יום חול שבו מקריבים קרבן תמיד (ומכאן שביום חול יש משהו מעל ימי החג!).

ותופעה נוספת בפסוקי המוסף של סוכות: "וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם. וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם". שמונה מלים רצופות המסתיימות באות מ"ם סופית, פעם אחת בפסוק הראשון ושבע פעמים בפסוק האחרון – **אז**.

[עמודיה שבעה]

להצטרפות לרשימת התפוצה היומית בוואטסאפ שלחו הודעה ל-**050-7951105**

ביאורים בפרקי אבות

פרק א משנה יד

הוּא הָיָה אוֹמֵר: אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי, וּכְשֶׁאֲנִי לְעַצְמִי מָה אֲנִי, וְאִם לֹא עַכְשָׁיו אֵימָתָי.

אם אין אני לי... ואם לא עכשיו אימתי. לפי הפשט, ביארו המפרשים[א] "אם אין אני לי מי לי" – אם אני לא אעורר עצמי לעבודת ה', מי יעורר אותי?; "וכשאני לעצמי מה אני" – גם כאשר פעלתי ועשיתי, זהו מעט מזעיר מהמוטל עלי לתקן בעולם; "ואם לא עכשיו אימתי" – לכן, אם לא אקום ואפעל כעת, מתי אתקן את המוטל עלי?

אני אין

ובדרך החסידות יש לפרש: **אם אין אני לי מי לי** – לפי מורנו הבעל שם טוב, בכל מקום שכתוב אֵין ניתן לשנות את הניקוד ולקרוא גם אַיִן[ב], וכן יש לפרש כאן "אם אַיִן אני לי". אַיִן הוא 'איפוס' הבריאה בתוך "האין האלוקי" (כמו העולם שנברא יש מאין), אם כן המשנה דורשת מאתנו שהאַיִן יהפוך להיות האני שלי – "אַיִן אני לי" – להפוך את אותיות **אני** ל-**אין**. בהסתכלות ראשונה דרישה זו מקוממת – מדוע שאהפוך עצמי לאין ואפס? אמנם, התאיינות זו אינה 'מכבה' ומעציבה את האדם אלא להיפך. ככל שהאדם 'מחזיק מעצמו' כך הוא יתמרמר יותר שהדברים אינם מסתדרים כרצונו, וככל שהאדם יהיה נינוח ושפל כך הוא יותר ישמח וחייו יהפכו קלילים ומאירים[ג]. והנה לפי הקבלה, המילה מי שייכת לספירת הבינה שפנימיותה שמחה. אם כן המשנה מבטיחה: "אם אַיִן אני לי" – כשתהפוך את האַיִן לאני שלך, אזי "מי לי" – השמחה תהיה מנת חלקך.

אני עצמי בטל

וכשאני לעצמי מה אני: יש צדדים אפלים בנפש, אינטרסנטיים וכוחניים, אותם עמלנו לאיין כדי לחיות חיים טובים יותר. אך בכל יהודי יש נשמה אלוקית זכה ושלימה, "נשמה שנתת בי טהורה היא", שהיא טוב מוחלט. עצמיות הנפש הזו נשארת שלימה כל עוד האדם לא חטא – זהו "אני לעצמי", ובלשון החסידות "השלימות העצמית".

כל חטא, ובפרט 'פגם הברית', פוגם בעצמיות הנפש (ולכן כתוב שתשובה רגילה אינה מועילה לפגם הברית שפגם בעצמיות הנפש, אלא לימוד פנימיות התורה שמתקן מיניה-וביה את השלימות העצמית). החטאים מרחיקים את היהודי מהקב"ה, כמו שכתוב "כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם"[ד], וממילא מרחיקים גם מפנימיות נפשו, שהיא חלק מהקב"ה ממש[ה]. כשהאדם מתרחק מנשמתו הפנימית, הוא מתבצר

נכתב על ידי משה הס. לא מוגה.

א רש"י, רמב"ם ורבינו יונה.

ב בעש"ט על התורה לך-לך, כו.

ג להמחשה יפה ראה בסיפור "החכם והתם" בסיפורי מעשיות של רבי נחמן מברסלב.

ד ישעיהו נט, ב.

ה ראה בספר התניא פרק ב: "והנפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש".

במגדל שן של רצונות ותאוות לא לו, שנוצרו רק כדי לחפות על הריחוק העצמי. אם כן, פירוש המשנה הוא: "כשאני לעצמי" – כשהעצמי, עצמיות הנפש, נשארת שלימה אצל האדם, (שלא חטא ופגם בה), אז הוא זוכה ל'מה', ענוה ובטול, כמו שאמר משה רבינו העניו מכל אדם – "ונחנו מה"[ו]. ואם האדם חטא, ועצמיות נפשו נפגמה, עליו לשוב בתשובה שלימה מאהבה (שמועילה גם לפגם הברית[ז]) שתתקן ותשלים את נפשו וכך יחזור להיות תמים ועניו.

שלום לא עכשיו

ואם לא עכשיו אימתי: המשנה דורשת מאתנו להיות במצב של "לא עכשיו", תיקון האימפולסיביות בנפש על ידי האמונה בה'. יש פסוק האומר "המאמין לא יחיש"[ח]: מי שמאמין בקב"ה בכל לבו אינו ממהר, כיון שיודע שרק מה שנגזר מלמעלה יקרה. מובן שאין זה סותר את הצפייה לישועה קרובה ואת הפעולות הנצרכות לשם כך. אבל עם זאת, במקביל, המאמין מחזיק באמונה שה' מכוון הכל מלמעלה ויודע את העיתוי הנכון לדבר הנכון. לכן הוא אינו 'לחוץ' שדברים יקרו כאן ועכשיו, הוא יכול לחכות שהדברים יקרו גם "לא עכשיו"[ט].

הבעל שם טוב קרא לתכונה זו "זריזות במתינות": מצד הפעילות להיות זריז מאוד ולעשות את כל הנדרש, ובד בבד לחכות במתינות לדבר ה' שיופיע במציאות בהתאם לפעולת האדם. ההמתנה לדבר ה' וההבנה כי רק דבר ה' יקום, מייצרת יראה מה'. יראה של רוממות המסתכלת מרחוק ומתפעלת מגדלו וטובו של ה' המחשב מחשבות לטובת האדם.

אם כן המשנה אומרת שאם "לא עכשיו", על ידי האמונה בה' שיבחר בתוצאה הטובה ביותר בשבילי, גם אם זה יהיה "לא עכשיו", נגיע ל"אֵימָתַי"[יא] – אימה ויראת הרוממות מה'.

הרופא הטוב ביותר

ראינו, אם כן, שלוש עבודות: "אַיִן אני לי", בטול האני; עבודה על השלימות העצמית, "וכשאני לעצמי"; ולבסוף תיקון האימפולסיביות, עבודת "לא עכשיו". בזכות כל אחת מהעבודות קבלנו מתנה: אם הופכים את האני לאַיִן, זוכים ל'מי' – להיות שמחים ומשוחררים; אם נמצאים בשלימות העצמית זוכים להיות 'מה' – ענווים ומתקשרים בקלות עם הסביבה החיצונית; ובעקבות תיקון האימפולסיביות זוכים ל'אֵימָתַי', אמונה בה' ובעקבותיה יראה מה' (אימה).

כל אחת מהעבודות שייכת לספירה מיוחדת בנפש. העבודה של בטול הצדדים האפלים של האדם, "אם אַיִן אני" ממוקמת בספירת הדעת, מכיוון שעיקר ריחוק האדם מה', שממנו משתלשלים כל הדברים הרעים בנפש, מתחיל מהמודעות העצמית הנפרדת מה'. לכן תיקונו נמצא בספירת הדעת.

תיקון האימפולסיביות נמצא בספירת היסוד, כיוון שביסוד מתנקזים כל כוחות

ו שמות טז, ז-ח.

ז על תיקון פגם הברית ותשובה מאהבה ראה בספר מחול הכרמים פרק ט.

ח ישעיהו כח, טז. וראה באריכות בשיעורי אמונה ובטחון בשנה זו.

ט ישנם אנשים הדורשים "שלום עכשיו", ובשל האימפולסיביות הזו, הנובעת מחוסר אמונה בה', מוכנים למכור הכל, כולל חיי יהודים ואדמת ארץ הקודש. אך כאשר יש אמונה בה' ש"ברצונו נטלה מהם [מהגויים, את ארץ ישראל] ונתנה לנו [לעם ישראל]" (רש"י), אפשר לחכות ולהגיע לשלום אמת, הכולל בתוכו שלמות העם ושלמות הארץ.

י הוספות לכתר שם טוב, הוצאת קה"ת, אות קמט.

יא כפירוש רבי זושא מאניפולי את דברי המשנה בברכות "מאימתי קורין את שמע בערבית": מתוך אימה ופחד מה' קוראים קריאת שמע בערבית.

הנפש ורוצים לפרוץ החוצה בעֹצמה רבה, לטוב ולמוטב, ולכן התיקון של מידה זו נעשה בספירת היסוד. לבסוף, את השלימות העצמית נמקם בספירת התפארת, רבת הגוונים הכוללת את כל המידות, כשם שהשלימות העצמית כוללת את כל חלקי הנפש.

כעת נעבור למתנות בזכות העבודה: בזכות עבודת הדעת, "אם אַיִן אני לי", זוכים לשמחה, 'מי', השייכת לספירת הבינה. בזכות עבודת התפארת, השלימות העצמית, זוכים לענוה, 'מה', השייכת לספירת החכמה, כח-מה. ובזכות ספירת היסוד, תיקון האימפולסיביות, זוכים ל'אימתי', אמונה ואימה, השייכים לעל-מודע בספירת הכתר[יב]. העבודות הן בסדר יורד – דעת-תפארת-יסוד, והמתנות בסדר עולה – בינה-חכמה-כתר: ככל שהעבודה 'נמוכה' יותר בסולם הספירות, כך היא ממשיכה לנפש מתנה ממקום גבוה יותר. או מהכיוון ההפוך, ככל שהאור שיורד לנפש מגיע ממקום גבוה יותר כך הוא מצריך עבודה על מקומות יותר 'נמוכים' בנפש, כדברי רבי נחמן מברסלב שהרופא הטוב ביותר מטפל בחולים האנושים ביותר[יג].

בכל אחד מחלקי המשנה יש מלה אחת המבטאת שלילה. בחלק הראשון זו המילה 'אין' – "אם אין אני לי מי לי"; במשפט השני המילה 'מה' – "כשאני לעצמי מה אני"; ובשלישי המילה 'לא' – "ואם לא עכשיו אימתי". והנה, **אין-מה-לא** = 137, **קבלה** – תמצית כל הקבלה היא לבטל את האגו של האדם.

יב בסגנון אחר: בזכות "לא עכשיו" זוכים ל"לא" בספירת הכתר, **כתר** = **כ** פעמים **לא** ("**כלא** חשיב").

יג לקוטי מוהר"ן ל.

מענות ותשובות

שאלה:

בתחלת דרכי אחרי החתונה הקפדתי לקום במסירות לתיקון חצות מדי לילה, כיוון שהיה לי קשה, ירדתי לכמה לילות בשבוע ומאז ששמעתי שהרבה חסידים לא כ"כ נוהגים בתיקון חצות אני בקושי מקפיד. מה דעת הרב בענין ומה ההנהגה הראויה? כמו כן, מה נוהגים בענין תיקון חצות ביום בבין המצרים?

תשובה:

מקובל אצל חסידים מימי קדם שעיקר עבודת תיקון חצות נעשה בקריאת שמע שעל המטה. בכל זאת, בדור של אדמו"ר הזקן היו משתדלים לקום לתיקון חצות בליל ששי, פעם בשבוע. מאד חשוב ללמוד את ההערה לפני תיקון חצות בסידור עם דא"ח ולקחת את האמור בה ללב. לא ראיתי אצל חסידים מנהג לגבי חצות היום בבין המצרים.

שאלה:

אני רוצה לקיים "ובחנוני נא בזאת" - אתן חצי ממשכורתי למוסדות שלכם, עם הבטחה שאתעשר תוך זמן קצוב.

תשובה:

כתוב "ובחנוני נא", לבחון את ה' לא את 'גל עיני', וכן נא, לשון בקשה - צריך לתת את הצדקה ולבחון בזאת את השי"ת דרך בקשה.

שאלה:

לעתים אני קצת מדוכאת כאשר אני מרגישה שבעלי לא מספיק שם לב אליי ומביע את הערכתו, במיוחד בהיבטים של עדינות ויפי חיצוני, אבל לא רק. אני מודעת לכך שיש בכך תחושת יישות פסולה, ועדיין הרגשתי במקומה עומדת וגורמת לי לתחושת ריחוק מבעלי. איך נכון לגרום לבעלי להבין את מצבי ולבטא את הערכתו במילים?

תשובה:

גברים יותר נמשכים לבת זוג שמחה ופעילה. נסי להקדיש את עצמך כמה שיותר (אחרי האחריות הבית-משפחתית) לתורה ומבצעים – והכי חשוב – תמיד עם חיוך על הפנים (ה' תמיד לצדך, ורוצה שתעבדי אותו בשמחה). טוב מאוד אם תלמדו יחד.

בשורות טובות.

שאלה:

ראינו שיש לנו בעיה בנתינת אמון מוחלט אחד בשני, אנחנו מחפשים הרבה הוכחות לכך שאנו אוהבים אחד את השני, וזה מייצר מתח לא כ"כ חיובי בינינו. מה אפשר לעשות כדי לחזק את האמון הפשוט?

תשובה:

הסימן החיצוני של אמון ואהבה הוא שהדאגה לצרכי הזולת בגשמיות ורוחניות קודמת לדאגה לצרכי עצמי (ע"ד "חסיד שורפן"[א]). בשורות טובות.

א ראה תוס' נדה יז ע"א, שמעלתו של החסיד היא במה שמוכן להזיק לעצמו ובלבד שירחיק כל פגיעה מהזולת.

שאלה:

אני עובד על פרויקט מוזיקלי של ניגוני חב"ד, במיוחד ניגונים ארוכים יותר, והמעבד חושב שצריכים לעשות שינויים בצורת הניגון כדי שיִשָמַע טוב יותר מוזיקלית (לדוגמה: הכנסת קטע c לאחר קטע d, חזרה או עיכוב קטעים וכו'). האם זה בסדר לשנות?

תשובה:

לדעתי לא צריך לשנות מהמנגינה המקורית כלל.

שאלה:

עד כה חנכתי ביסודי. השנה הציעו לי עבודה כמחנכת לגיל תיכון, תפקיד מאתגר שיש בו עומס רב, מחויבות אישית והעמקה בתוכן ובקשר האישי. מחד, לאור העומס בשנים האחרונות, אני רק רוצה לנוח ולהרפות. מאידך, ההתמודדות המוצלחת שלנו בשנים האחרונות היתה גם בזכות העומס המחייב. כמו כן החינוך באולפנת לבונה תהיה עבורי מקפצה רוחנית. בעלי תומך בכך שאעבוד בתיכון, גיל בו יש יותר הכשרה ישירה של 'מפקדות' במשימות הרוחניות שלנו. מה הרב מציע לי לעשות?

תשובה:

חזקי ואמצי - השי"ת יתן לך כוחות, והעיקר שמחה רבה, לחנך בנות במוסד של הרב גדי ונורית בן זמרה (מוסד עם ראש ישר ובריא ואתגר של להביא גאולה לעם ישראל). תנסי להסיח דעת לגמרי מהקשיים המדומים, הכל יזרום הרבה יותר חלק ממה שאת משערת.

תבשרי בשורות טובות.

שאלה:

בתנועת הנוער שלנו לבנות יש טיולים משותפים לקבוצות ממקומות שונים, עם נורמות צניעות שונות לגבי לבישת גרביים. האם עלינו לדאוג בנוגע לבנות בית הספר בירושלים — בהן לבישת גרביים היא חלק מהתקנון — שיקפידו על כך גם בטיולים המשותפים? כיצד לנהוג עם בנות יראות שמים שבאות מיישובים בהן אין הקפדה על כך? האם צריך לחשוש להשפעה שלילית על בנות שזהו מנהגן?

תשובה:

אחת ממטרות התנועה - לעורר חשק אצל הבנות להדר בעניני צניעות (שבזכות נשים ובנות צנועות תבוא הגאולה), לכן ראשית כל, על המדריכות להוות דוגמה חיה של בנות חסידיות צנועות ושמחות.

לגבי בנות ירושלים צריך לומר (בלי כפיה) שישמרו על התקן של בית הספר. אם אין תקן בבתי ספר של בנות היישובים צריך להסביר לבנות, בדרכי נעם (בלי כפיה), שעד גיל בת מצוה מומלץ ללבוש גרביים ומגיל בת מצוה, מצוה ללבוש גרביים.

לתשומת לב – מדובר במענות פרטיים לשאלות מסוימות, לשואלים מסוימים בהקשר מסוים. חלק מהתשובות לא נערכו כתשובה לרבים, והן מתפרסמות כ"לחם חם ביום הלקחו" בשל העניין והלימוד שיכול להיות מהם כהשראה לרבים. בדרך כלל השאלה קוצרה או שונתה (ולעתים גם התשובה, בפרטים קטנים) כדי למנוע פגיעה בפרטיות השואלים

סיפור חסידי רבי שלמה מקרלין

הרה"ק רבי שלמה הלוי מקרלין הי"ד נולד לאביו רבי נחום בשנת ה'תצ"ח. הוא היה תלמיד מובהק של המגיד ממזריטש ושל רבי אהרן הגדול מקרלין, למרות שהיה צעיר ממנו רק בשנים ספורות. אחרי הסתלקותו של רבי אהרן, מילא רבי שלמה את מקומו בעיר קרלין שברוסיה הלבנה. כל ימיו היה בדבקות עצומה בבורא ית', והתפרסם כבעל מופת שעושה כל מעשיו במסירות נפש ממש. תפילותיו היו באש להבה, את כל ממונו חילק לגמילות חסדים עד שבני ביתו סבלו מרעב, וגם לימוד התורה היה אצלו בסערה והתלהבות. נהג לומר "למה נקרא שמה 'גמרא'? מלשון גומרא דאשא (גחלת אש)"...

גדולי דורו העריצו אותו, ובפרט היה קשר מיוחד במינו בינו לבין אדמו"ר הזקן בעל התניא. על תלמידיו המובהקים נמנים רבי אשר מסטולין, רבי אורי "השרף" מסטרליסק, ורבי מרדכי מלכוביטש.

בעקבות רדיפות מצד המתנגדים, עבר רבי שלמה להתגורר בוולין, בעיירה לודמיר.

בשנת תקנ"ב חל י"ז בתמוז ביום שבת קדש פרשת 'בלק', ממש כמו השנה. היתה זו תקופה מתוחה בה מרדו הפולנים בצאר הרוסי. כאשר דיכאו הרוסים את המרד ונכנסו ללודמיר, ברחו היהודים אל בית מדרשו של רבי שלמה שעמד בתפילתו בדביקות עצומה. לאחר זמן מה הכניס קוזק רוסי את הרובה שלו מבעד לחלון ביהמ"ד וירה אל הרבי, שנפגע בקרסולו ושכב ביסוריו חמשה ימים עד שיצאה נשמתו בטהרה ביום כ"ב בתמוז. רבים כינוהו בתואר "משיח בן יוסף". תורותיו ואמרותיו שנמסרו על ידי התלמידים לוקטו בספר 'שמע שלמה' על התורה.

"גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם". על מה הצדיק צריך לחזור בתשובה? הבעל שם טוב אומר שהצדיקים עושים תשובה על רגע קל של הפסק בדבקות שלהם בהשי"ת. הצדיק האמיתי צריך להיות כל הזמן קשור במחשבתו לאלוקות. אם ח"ו הוא נופל ולו לרגע מדבקות ה', הוא חוטא – מחטיא את הכוונה שלו, וההפסקה הזו בדביקות היא נפילה ועבירה בשבילו. כך מפרש הבעל שם טוב את הפסוק בתהילים ל"ב "אשרי אדם לא יחשוב הוי' – לו עוון". אשרי אדם שלגודל מעלתו אם אפילו להרף עין הוא לא חושב על ה' – זה עבורו העוון הכי גדול בעולם. זו מדרגת הצדיקים ולכל אחד ראוי לשאוף לכך, "ועמך כלם צדיקים".

איזה אויב רוחני עלול לגרום לצדיק להפסיק את הדבקות בהשי"ת? שרשי כל המידות בנפש הם אהבה ויראה, והדבקות היא אהבת ה' ויראתו. אם אפילו לרגע קל נכנסת לראש אהבה זרה או שנכנס פחד זר, זה מפסיק את הדבקות והבטול. בהקשר הזה מסופרים על רבי שלמה מקרלין שהיה כל ימיו בדבקות, שני סיפורים. הראשון זה הפסק הדבקות על ידי אהבה זרה, והסיפור השני הפסקתם על ידי פחדים זרים:

מסופר שרבי שלמה נסע עם חסידיו בעגלה. הרבי כדרכו היה שרוי בדבקות, והחסידים ישבו בעיניים פקוחות כדי לראות להיכן נוסעים. הגיעו לאיזו צומת בדרך, וראו מחזה מעניין: מצד אחד בא מישהו שהוביל קבוצת סוסים, ומצד שני בא מישהו שהוביל קבוצת שוורים. מובילי הבהמות נפגשו בצומת וראו שאי אפשר שיעברו שניהם ביחד, אבל אף אחד מהם לא הסכים לוותר לחברו והם החלו לריב ביניהם מי יעבור ראשון. כך התחילה מלחמה בין הסוסים לשוורים. היה זה כנראה מחזה מאד מבדר, וכדרך בני אדם כל החסידים שישבו על העגלה וצפו במחזה

החלו לצחוק. רבי שלמה מקרלין לא הבין מה קרה, ושאל מדוע נעצרה העגלה וכל החסידים צוחקים? החסידים הציעו לו להסתכל רגע, הרבי הסתכל וגם חייך, וחזר לדבקותו. כאשר נפתחה הדרך חזרו לנסוע, אבל החסידים שמו לב שמאותו הרגע ממש ראו על פני הצדיק שהוא מאד מאוים. המשיכו בנסיעה והגיע זמן מנחה, והצדיק ממשיך לשבת במקומו. כל החסידים תמהים מדוע לא עוצרים להתפלל, עד שאחד החסידים המכובדים נגש לרבי ואמר: 'מנחה'! הסתכל עליו הצדיק ואמר: רשע כמוני לא יכול לעמוד בתפילה לפני ה'. עברתי על מאמר חז"ל במסכת ברכות "אסור לאדם **שימלא פיו שחוק** בעולם הזה, שנאמר: אז (כלומר, לעתיד לבוא) ימלא שחוק פינו", ולרגע צחקתי על מחזה הסוסים והשוורים, וממילא אני הרשע הכי גדול בעם ישראל ולא יכול לעמוד להתפלל... זה סיפור אחד, על רגע אחד של הפסק הדבקות על ידי צחוק.

והסיפור השני: שוב פעם אחת נסע רבי שלמה עם החסידים בעגלה, והגיעו למורד הר תלול מאד. העגלון איבד את השליטה על הסוסים, והעגלה החלה להתדרדר במהירות רבה, סכנת נפשות ממש. כל הנוסעים מתחילים לצעוק, ובמצב המסוכן הזה שוב הפסיק הצדיק מדבקותו. מיד שמע הצדיק בת קול משמים שהכריזה כי הוא הפסיד את כל העולם הבא שלו. כלומר, התברר שכמו כל מה שעובר עלינו, גם הסיפור הזה של העגלה המתדרדרת היה נסיון משמים על יסוד היסודות של הבעל שם טוב הקדוש, שלא לפחד משום דבר שבעולם רק מהשי"ת. וכיון שהצדיק לא עמד בנסיון והפסיק את הדבקות — איבד את חלקו בעולם הבא. הסיפור הזה קצת מזכיר את הסיפור שקרה לבעל שם טוב עצמו בעת מסעו לארץ ישראל, אבל כאן יש חידוש. כי כאשר שמע רבי שלמה מקרלין את הבת-קול שמכריזה עליו, הוא הודיע שאינו מקבל את הדין. הצדיק טען שזה פסק-דין שמגיע ממתיבתא דרקיעא, ושהוא לא מוכן לקבל מהם פסק דין אלא רק מהשי"ת בעצמו... והנה, כאשר אמר את הטענה הזו קרה משהו בשמים, והוא שמע — את הקב"ה, או קול אחר — שהכריז שאם כך, ניתַן לצדיק העולם-הבא שלו בחזרה. לאחר מעשה כאשר רבי שלמה סיפר זאת לחסידיו, אמר שבאותו הרגע הרוויח שני דברים. גם הקבלת פני שכינה וגם עולם הבא...

שני הסיפורים קשורים לספירת הבינה-אמא עילאה, המכונה בספר הזהר 'עולם הבא'. אחד הדברים שיהיו לעולם הבא זה הקניגיא, המלחמה בין שור הבר והלויתן. אבל על זה נאמר "אז ימלא שחוק פינו", לחוויית הקניגיא צריך לחכות לעולם הבא, כי בעולם הבא השחוק של הקניגיא הוא הדביקות ולעת עתה כאן השחוק מפסיק את הדבקות. כנראה שבעת שראה הצדיק את סיפור הסוסים והשוורים, הוא הרגיש חווית "אז ימלא שחוק פינו" והקדים קצת לטעום את חווית מעין עולם הבא, אבל זה לא היה בתיקון, לכן הוא הרגיש שעשה עבירה נוראה וצריך לחזור בתשובה.

בסיפור השני הצדיק הפסיד לרגע את העולם הבא, אבל בסוף הרוויח שני דברים, כפלים לתושיה. כל הסיפור הזה הוא פחד מתוך ירידה, ירידה של נפילה לתוך התהום שהביאה לירידה נפשית של הצדיק שירד מדבקותו בהשי"ת. אבל בסוף התגלה שזו "ירידה צורך עליה", כי אמרו לו שבגלל הירידה הזו הוא הפסיד את הזיקה שלו לאמא עילאה, אבל הוא מסרב לקבל את הדין ומתעקש לשמוע אותו ישירות מפי ה'.

באופן פלאי הסיפור הזה מזכיר את שבירת הלוחות ב-**י"ז** תמוז, אותו היום ממש בו לאחר כמה שנים הצדיק נורה על קידוש השם. בלוח "היום יום" של י"ז בתמוז הרבי מדבר על ההבדל בין הלוחות הראשונים ללוחות השניים, ומעלת הלוחות השניים שהיא "כפלים לתושיה". אחרי שבירת הלוחות אמר ה' למשה רבינו "יישר כחך ששברת", וגם כאן רבי שלמה מקרלין זוכה לבינה, מקבל את חלקו לעולם הבא, ובאופן של כפלים לתושיה.

בְּרכות בחשבון מתמטיקה בתורה

1820 כמספר חשמל

השבוע נקדיש את המדור כדי לסגור כמה ענינים שפתחנו בשבועות האחרונים. ראשית נחזור למספרי החשמל אותם ראינו בגליון פרשת בלק השנה. הסברנו שהמספר 1001 הוא מספר החשמל ה-26. ואמנם, גם המספר 1820 הוא מספר חשמל. למעשה, הוא מספר החשמל ה-35. אך מה שמאד מיוחד בו הוא שגם 35 הוא מספר החשמל של 5. כבר ראינו שגם 5 הוא מספר חשמל, החשמל של 2. כלומר: 1820 = (((2)⌂)⌂)⌂)⌂.

באותו גליון ראינו גם ש-1820 הוא הסכום של 1001 ו-819 כמוסבר שם, ומפעולה זו קיבלנו את הסדרה של המספרים היוצאת מהפונקציה [n]f ← (2n)⌂ = f[n]. ראינו את המספרים הראשונים של הסדרה וכעת נשאל מה יקרה אם נקח את סכום המספרים בסדרה עד אותו מספר. האם יהיה יחס כלשהו בין סדרת הסכומים והסדרה המקורית? יחס כזה של הכפלה מצאנו כשהתבוננו בסדרת מספרי "נשא" (גליון פרשת שלח). נרשום את המספרים בסדרה שלפנינו ואת סכומם:

f[n]	6	27	65	122	200	301	427	580	762	975	1221	1502	1820
Σf[n]	6	33	98	220	420	721	1148	1728	2490	3465	4686	6188	8008

ניכר שאין יחס מיוחד בין המספרים בסדרה ובין סכומם. האם פעם ימצא מספר בשורה השניה (סכום הסדרה) ששווה לכפולה של המספר שמעליו בשורה הראשונה?[א]

מאפס עד אין סוף: סוד הבסיס

נמשיך כעת לעניין נוסף הקשור עם הספרה אפס. ראינו שהאפס הנו מספר זוגי. ידוע שבמתמטיקה אסור לחלק באפס. ההסבר הנפוץ הוא שהתוצאה שואפת (אסימפטוטית בלשון המתמטיקה) לאין סוף. זה כשלעצמו אינו בעייתי כל כך, אלא שתוצאה זו יוצרת בעיות קשות של חוסר הגדרה בתיאוריית הקבוצות ותחומים יסודיים אחרים. לפיכך, החליטו המתמטיקאים להגדיר כחסר פשר את תוצאת החילוק באפס.

אמנם, מנקודת המבט של פנימיות התורה, העובדה שלמעשה המספר ההופכי של 0 הוא אינסוף מזכיר עקרון נוסף מספר יצירה, "נעוץ סופן בתחלתן". אם אפס הוא תחילת המספרים, הרי שאין סוף הוא "סופם"[ב]. אמנם, בספר יצירה מופיע חידוש נוסף והוא להציב למעשה את המספר 10 במקום האין סוף, שכן הן נקראות "עשר ספירות בלימה" - כלומר, אחרי עשר בולמים-עוצרים. בכך נפתרת בעיית החילוק באפס שאינה מוגדרת.

א אנו משאירים זאת אתגר לקוראים לנסות להוכיח אם כן, אם לא. בין 1820 ו-8008 יש יחס של 5:22 (היחס הכי 'טוב' עד כה) אך אין זו כפולה ממש. והנה, את 1820 קבלנו מ**אפס**... **חמשה**, רמז ל-**ה** מוצאות הפה מהם יוצאות 22 אותיות יסוד. לפי זה, סוד האפס, "לפני אחד מה אתה סופר", "חד ולא בחושבן", היינו כמבואר בסידור בכוונת המקוה ובכוונת השופר בסוד הקול הפשוט שלפני הברת ה-22, והוא עולה לפה ושם מתחלק ל22 ע"י ה-5.

ב יוצא אם כן ש"אחד" הוא המספר הראשון בעוד "אפס" הוא בבחינת "לפני אחד, מה אתה סופר?", והמספר עשר הוא סוף המספרים. ואמנם, בתורה נקרא המספר אחת-עשרה בשם "עשתי עשר", ומסביר האבן העזרא שאחרי שספר "עשר" האדם משתאה, היינו מאבד את עשתונותיו, כיצד להמשיך.

קביעה זו של 10 כ"סוף המספרים" הנה היסוד כמובן לשיטה העשרונית, עליה כתבנו באריכות במקום אחר. אפשר להוסיף שמכאן אפשר לגזור הבנה חדשה במושג הבסיס המתמטי. כל בסיס קובע למעשה מספר מסוים כ"אין סוף" היחסי שלו, ולפי זה בונה את האריתמטיקה, אך כולם מתחילים מאפס.

עוד על מספרים משולשים

נפנה כעת לנושא בו כבר עסקנו מעט, מספרים משולשים, ונרחיב את ההתבוננות בו. ראינו בעבר את נוסחת המשולש $\triangle n = \frac{n(n+1)}{2}$. נתבונן כעת באחד הפסוקים של פרשת ציצית.

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת הוי' | וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם || וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם

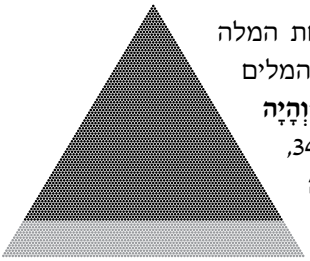

המשולש של 97 ובו 4753 נקודות.
14 השורות התחתונות באפור ובהן 1267 נקודות

האתנחתא, הטעם המחלק את הפסוק לשנים, נמצאת תחת המלה "אֹתָם". כמו כן, זקף קטן על המלה "הוי'" מבדיל את שתי המלים האחרונות בחצי הראשון משאר המלים. והנה, הערך של המלים "**וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת הוי'**" עולה 3486, והוא המשולש של 38. אמנם, כל החצי הראשון של הפסוק "**וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת הוי' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם**" ערכו 4753, שגם הוא משולש, המשולש של 97. יוצא שערך המלים "**וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם**", 1267, הוא סכום ארבעה-עשר המספרים מ-84 עד 97, או בצורה גיאומטרית, מספר הנקודות ב-14 השורות התחתונות של המשולש של 97. נציין שהמספרים 83 ו-14 שייכים זה לזה בהקשר של ה"יד החזקה" של הרמב"ם הרופא המומחה שחילקו ל-83 הלכות (**מחלה**, שכן ישנם **מחלה** מיני חולאים התלויים במרה בבא מציעא קז, ב) ו-14 ספרים (**יד** רמז לכך שהפועל ר.פ.א. מופיע בדיוק **יד** פעמים בחמשה חומשי תורה ראו בספרנו גוף נפש ונשמה, ע' קמ והלאה).

והנה, פלא נוסף, ערכו של החצי השני של הפסוק, "**וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם**" שווה 3100 והוא סכום המספרים מ-**חן** (58) עד 97! כלומר, זהו מספר הנקודות ב-40 השורות התחתונות של המשולש של 97. יש לפנינו תופעה נפלאה של רצוא ושוב על פני המשולש של 97: ראשית **פג** שורות ברצוא ואחר כך עוד **יד** שורות, ואחר כך חזרה לשורה ה־**חן**! והנה, המלה המרכזית בחציו השני של הפסוק היא **תָתוּרוּ** שערכה 1012 והיא סכום המספרים מ-87 עד 97, כלומר מספר הנקודות ב-11 השורות התחתונות, וממילא ערך שאר המלים שווה לסכום 29 המספרים מ-58 (פעמיים 29) עד **א־להים**!

מן הראוי להציג את הנוסחה בעזרתה אפשר לחשב את סכום המספרים מ-n עד k: $\frac{(n+n+k)(k+1)}{2}$. גם המספר האהוב 1820 מתאים לצורת חישוב זו, אלא שבמקרה של 1820, שני המספרים הנם בעלי משמעות יוצאת דופן, שכן 1820 הוא סכום המספרים משמו המיוחד של הקב"ה **הוי'** (26) עד השם בו אנו קוראים את שמו המיוחד של ה', **א־דני** (65), שכן, $\frac{(26+26+39)(39+1)}{2} = 1820$.

אמונה,

בטחון ותקוה. מי מאתנו לא רוצה יותר מהם בחייו? פנימיות התורה מדייקת את המושגים הכלליים האלה, והופכת אותם לרצף מובנה ודווקני של עבודת ה'. מהאמונה הטהורה והמופשטת עוברים (דרך אמונה שלמה) לבטחון ממוקד יותר, גם אם נטול אחיזה במציאות, ובסופו של דבר מטפחים מתוכו תקוה ממשית שמזהה כיצד ההשגחה מכוונת את המציאות לקראת הטוב הרצוי. התהליך הנפשי הזה מעניק זוית-ראיה חדשה על שלשת האבות וגם מתגלה בשלש קומות הנפש — מושכל-מורגש-מוטבע (שכל, רגש ומעשה). כל זה ועוד בשיעור נוסף על אמונה ובטחון, עם מבוא קצר לנושא כולו, ש'על הדרך' גם ממחיש כיצד התבוננות מספרית-מופשטת הופכת למלאת תוכן נפשי.

בשיעור נוסף בחוברת, קבלת פנים לחתן וכלה, מקשר הרב בין מסירות הנפש העצמית של היהודי לחיי הנישואין ולכוונות החתן והכלה, תוך קישור משנת "הסתכל בשלשה דברים" ל"שלשה שותפים באדם".

המדור 'טעם מצוה' עוסק במחלוקת בגדר מצוות שופר בראש השנה, האם המצוה בשמיעה או בתקיעה (או שילוב של השתיים), ובמחלוקת בנוסח הברכה, תוך הת־בוננות ביחס הפנימי בין התוקע לשומע.

מעונין להצטרף לצוות המפיצים של **ואביטה**?
רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**
לפניות בנושא העלון: **052-4295164**
pnimi.org.il